

เขตห้ามล่าสัตว์
ควบคุมโดยชุมชน
๗ ตร.กม.

พื้นที่บวชป่า
เพื่อการอนุรักษ์
๓ ตร.กม.

20 12 2005

พื้นที่ทำกิน

ป่าที่บวชแล้ว

เขตห้ามล่าสัตว์

เขตป่าไผ่สอย

แผนที่ภูมิศาสตร์ลุ่มแม่น้ำปิง

จังหวัดเชียงใหม่

16 12 2005

แม่น้ำ

พื้นที่ป่าใช้สอย

หมายถึงพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าได้ภายใต้ระบบการจัดการที่เป็นข้อกำหนดจากมติของประชาคมกลุ่มแม่น้ำปิง ได้แก่

- 1.บริเวณพื้นที่ป่าแม่ยะตั้งแต่ห้วยแม่ยะน้อยจนถึงถนน 1095
- 2.พื้นที่ป่าห้วยแก้ว ห้วยโป่ง ห้วยสาขาของแม่น้ำปิง
- 3.พื้นที่ป่าห้วยแม่ปิงถึงห้วยปลาโมงห้วยสาขาของแม่น้ำปิง

เบื้องหลังแนวคิดของชุมชน

เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวไม่ใช่ต้นน้ำ และอยู่ใกล้ชุมชนมีลักษณะเป็นป่าผลัดใบที่ไม่อุ้มน้ำหน้าแล้งจะแห้งแล้งเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า ต้นไม้ที่ขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นไม้สัก เต็ง รัง ไม้ เป็นต้น และชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการเก็บผักป่า เห็ด หน่อไม้ ตัดไม้เพื่อใช้สอยและขาย เข้าไปแผ้วถางเพื่อทำไร่ถั่ว อยู่แล้ว ดังนั้นเพื่อป้องกันการขยายพื้นที่การแผ้วถางทำไร่ หรือการลักลอบตัดต้นไม้อย่างผิดกฎหมายซึ่ง ก่อประโยชน์น้อย และมีแนวโน้มเสียหายมากขึ้นทุกที

พื้นที่ป่าอนุรักษ์

ได้แก่ พื้นที่ป่านอกเหนือจากป่าใช้สอย

เบื้องหลังความคิดของชุมชน

พื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ต้นไม้ส่วนใหญ่ไม่ผลัดใบ มีความลาดชันสูง จึงต้องรักษาไว้ให้คงสภาพมากที่สุด ห้ามเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีการจัดการ ๓ ลักษณะดังนี้

1.เขตห้ามล่าสัตว์

พื้นที่ตั้งแต่ด้านป่าไม้แม่ปิงจนถึงบวกลัวช้าง ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิด ห้ามตัดต้นไม้ทุกชนิด ห้ามนำกล้วยไม้และของป่าอื่นๆ ยกเว้นผักตามฤดูกาล และเห็ดป่า เป็นป่าศักดิ์สิทธิ์โดยพิธีกรรมความเชื่อ “หลือป่า”

2.พื้นที่ป่าบวช

เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านจัดทำพิธีบวชโดยใช้พิธีแบบพุทธเป็นหลัก ห้ามมีการตัดไม้ทุกชนิด ห้ามเก็บของป่าและล่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นผักตามฤดูกาล เป็นพื้นที่สร้างการเรียนรู้ ศึกษาวิจัย สร้างจิตวิญญาณรักษ์ป่า สืบทอดสู่ลูกหลาน จะมีการขยายพื้นที่เรื่อยๆจนเต็มผืนป่าต้นน้ำทั้งหมด

3.ผืนป่าต้นน้ำ

ได้แก่พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ปิงนอกเหนือจากข้อ 1 และ 2 เป็นเขตอนุรักษ์ ห้ามกระทำการกิจกรรมใดๆ เช่นเปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเว้นแต่เพื่อการเข้าไป

2.ข้อกำหนดอื่นๆ เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนมือ

2.1 ห้ามมีการทำสัมปทานเกี่ยวกับป่าไม้ ดิน หิน แร่ ทราบ ทุกชนิด

2.2 ห้ามมีการทิ้งขยะในเขต ป่า และเขตทางหลวง ทุกสาย หากพบมีการฝ่าฝืน ต้องระวาง โทษปรับครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท

2.3 ห้ามมีการขายที่ดิน ให้กับบุคคลภายนอกเพื่อ ทำธุรกิจใดๆ หากพบมีการ ฝ่าฝืน ทางหมู่บ้านจะตัดสิทธิการมีส่วนร่วมในหมู่บ้านทุกอย่าง

2.4 หากมีความจำเป็นต้องย้ายออกจากหมู่บ้านถาวรและประสงค์จะขายที่ดิน ต้องแจ้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมพิจารณา หากเป็นที่ๆมีเอกสารสิทธิถูกต้องประเภท จำหน่ายได้ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดราคาและซื้อคืนเพื่อเป็นของส่วนรวมต่อไป ส่วนที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิหรือเป็นเอกสารประเภทที่ไม่สามารถโอนได้ให้ คณะกรรมการพิจารณายึดคืนเป็นของส่วนรวม

ทำไมต้องจัดการ

- ชาวบ้านต้องพึ่งพาป่า
- ภาพกิจกรรมกระบวนการจัดการของชุมชน
- สามหมู่บ้าน
- ที่ดินหายไปไหน

26 8 2005

การจัดการป่าใช้สอยโดยชุมชน

๑. กำหนดกติการ่วมในการใช้ประโยชน์จากป่า

- ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการฯ เท่านั้น
- การฝ่าฝืนต้องได้รับโทษทั้งทางสังคมและทางกฎหมายและ

ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ชุมชน

- ผลประโยชน์ที่ได้จากป่าต้องนำเข้ากองทุนของชุมชนร้อยละ ๑๐ ของรายได้
- ต้องมีการปลูกเสริมและทดแทนไม้ที่ถูกตัดไป

๒. ดำรวจทรัพยากรในป่าจัดทำฐานข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น

- ข้อมูลที่เป็นคุณค่าทางอาหารและยา ต่อชุมชน
- ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เชิงธุรกิจต่อชุมชน

๓. ประเมินและรายงานผลความก้าวหน้าต่อที่ประชุมประชาคมทุกปี

ข้อเสนอต่อภาครัฐในการจัดการที่ดินเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

-ประเภทบุคคลควรให้เอกสารสิทธิ์ที่ไม่สามารถขายได้ แต่สืบทอดสู่ลูกหลานได้ เพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือ

-ออกกฎหมายห้ามบุคคลมีที่ดินทุกประเภทในครอบครองเกิน ๕๐ ไร่

-ให้สิทธิชุมชนสามารถเข้าจัดการป่าใช้สอยได้โดยไม่ให้ป่าเสื่อมโทรม โดยอาจให้ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถขอสัมปทานป่าเพื่อทำป่าใช้สอยได้ โดยเสียค่าภาคหลวงในอัตราที่ต่ำ

-สนับสนุนการจัดการป่าโดยชุมชนโดยสนับสนุน พรบ.ป่าชุมชนฉบับประชาชน

-สนับสนุนความร่วมมือภาครัฐกับประชาชน โดยสร้างหลักประกันความมั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชน

ภาคผนวก 7

สรุปสาระสำคัญ

การประชุมเพื่อหารือการนำร่อง

การแก้ปัญหาที่ดินจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1

ภายใต้โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่

(พอช./สกว./ศตจ.มท.)

วันที่ 13 กันยายน 2548 ณ โรงแรมโกลเด้นท์ปาย แอนด์ สวิส รีสอร์ท

ที่มาและวัตถุประสงค์โครงการและการประชุม :

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็น 1 ใน 12 จังหวัดที่นำร่องการบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้เริ่มต้นกิจกรรมการทำแผนและข้อเสนอภาคประชาชน (โครงการจัดทำแผนและข้อเสนอภาคประชาชน (การจัดการปัจจัยการผลิต) ขึ้นมาเพื่อเชื่อมโยงกับแผนการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดโดยกระบวนการทำงานมีหลายฝ่ายเข้ามา ร่วมได้แก่ชุมชน องค์การปกครองท้องถิ่น อำเภอและจังหวัด โดยเน้นให้ข้อเสนอภาคประชาชน โยงกับปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะกรณีของสวนคือเรื่องที่ดิน โดยเฉพาะที่แม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ราบ อยู่ไม่ถึงสิบเฮกตาร์เท่านั้น เพราะฉะนั้นที่เหลือคนเข้าไปอยู่ในเขตป่าส่วนใหญ่จะไม่ถูกต้องตามกฎหมายกันทั้งหมด ซึ่งทำให้ปัญหาที่เป็นปัญหาที่หนักกว่าในหลายจังหวัด ซึ่งในกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ดินนั้นได้ให้ทบทวนการจากมท. เข้ามาจัดทำระบบฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ(โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ)โดยทำฐานข้อมูลตอบระบบจีไอเอส คือทำจีไอเอส ระบบสารสนเทศลงบนแผนที่ได้และเชื่อมโยง ไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจร่วมกันระหว่างชาวบ้านในพื้นที่และระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งหนึ่งเป็นทบทวนวิชาการในพื้นที่ที่สร้างกระบวนการเก็บข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน ในประเด็นเรื่องที่ดินโดยเฉพาะ(โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการที่ดินในเขตป่าของชุมชน) ซึ่งจะทำให้เห็นข้อมูลเรื่องที่ชัดเจนขึ้น

การนำเสนอครั้งนี้เรียงเป็นลำดับโดยผู้ว่าฯ ได้ให้นโยบายการแก้ปัญหาที่ดินของจังหวัด จากนั้นเป็นการนำเสนอภาพรวมสถานการณ์ปัญหาที่ดิน และเรื่องระบบข้อมูล ที่นำไปวางให้เห็นบนข้อมูลจีไอเอส สุดท้ายเป็นการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม โดยเฉพาะมีทีมจากส่วนกลางที่สำคัญได้แก่พลเอกสุรินทร์ พิภพทองประธานกรรมการการแก้ปัญหาเรื่องการบุกรุกที่ดิน และของประธานอนุกรรมการแก้ปัญหาที่ดินที่ประสบภัยพิบัติกรณีสึนามิและกรณีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบทเรียนจากสึนามิทำให้เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาที่ดินนั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่จะนำข้อมูลข้อเท็จจริงในพื้นที่มาพิจารณา

และตัดสินใจร่วมกัน และ**คุณชัยวัฒน์** เป็นตัวแทนจากกรมที่ดิน และเป็นเลขานุการคณะทำงานด้านที่ดินทำกินของศตจ. ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นและแลกเปลี่ยนว่าทางพื้นที่มองข้อเสนอแนะแนวทางการทำงานไปข้างหน้าอย่างไร

นโยบายการแก้ไขปัญหาที่ดินของจังหวัด : นายสุพจน์ เลาวัลย์ศิริ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แม่ฮ่องสอนไม่ได้มีปัญหาเรื่องไม่มีที่ทำกิน แต่มีปัญหามีที่ทำกินอยู่เป็นปกติวิสัยแต่ไม่ทำกินในที่ดินของรัฐ และที่อยู่อาศัยไปครอบงำอยู่กับการประกาศของรัฐบาลว่าที่ดินของรัฐ ซึ่งตรงนั้นชาวบ้านหวาดผวารู้เลยว่าเจ้าของคือรัฐนั้นจะไม่หลงไปจับกุมเมื่อไหร่ ประเด็นปัญหาที่ชาวบ้านเรียกร้องกันคือ **ต้องการให้รัฐบาลรองสิทธิในที่อยู่อาศัยที่ทำกิน ต้องการเอกสารสิทธิ** แนวทางที่นำเสนอคือ

การออกเอกสารสิทธิ

- ถ้าในกรณีที่ดินทำกินอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ถ้าครอบครองก่อนการออกประมวลกฎหมายที่ดิน ให้สามารถให้ใช้ดินสำรวจออก"โฉนดที่ดิน"สำหรับพี่น้องประชาชนเหล่านั้นได้

-ถ้ามีการครอบครองโดย"สค.1" แม่จะอยู่ในเขตป่าหรือนอกเขตป่าแต่ครอบครองโดยสค.1ก็ควรได้รับการคุ้มครองนำไปออกโฉนดที่ดินได้

- ถ้าสมมติว่าเป็นพื้นที่ไร่ของชาวบ้านที่แม่ได้แจ้ง สค.1หรือถูกครอบงำโดยป่า แต่เป็นไร่ไร่นาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายอยู่มาก่อนปี พ.ศ.2498 จะอาศัยตัวบทกฎหมายที่จะสามารถออกกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ได้ สิ่งที่จะต้องแก้ก็คือต้องแก้พระราชบัญญัติ หรือแก้ตัวบทกฎหมาย โดยระบุว่าในกรณีนี้พื้นที่ได้โดยสภาพทางอากาศให้ถือเป็นโฉนดโฉนดหนึ่งเป็น"เอกสารของทางราชการ"ให้ถือว่าสถานที่แห่งนี้ได้มีการครอบครองก่อนมีการประกาศเขตป่า ไม่มี สค.1ก็ให้การเดินทางสำรวจออกโฉนดหรือออกเอกสารสิทธิให้ราษฎร หรือในพื้นที่ที่เดี๋ยวนี้เป็นพื้นที่ลาดเขาแต่เป็นพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎรการแก้ไขกฎหมายให้ตรา"พระราชกฤษฎีกา" เอาใจเอเอสพร้อมภาพถ่ายดาวเทียมวงโคจรนั้นออกเป็นโซนๆบางพื้นที่ที่จะออกเอกสารสิทธิ ต้องกันพื้นที่ตรงนั้นออกนอกเขตป่าสงวนและเขตอุทยานหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่เป็นจุดๆ ถ้าจะอ้างเหตุว่าได้ประกาศครอบเป็นเขตป่าทั้งหมดแล้วจะแก้ไขไม่ได้ ก็คิดว่าอย่างนี้ไม่สามารถแก้ไขกฎหมายแม่ฮ่องสอนได้ในกรณีนี้จะไปออกกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่ว่าในพื้นที่ที่อยู่บนพื้นที่สูงเกินไป แต่ว่าเขาอยู่อาศัยทำมาหากินตรงนั้นก็แปลงเป็น"สปก."ให้สิทธิครอบครองทำประโยชน์ให้ประชาชนหรือจะให้เช่า หรือจะออกเป็น"สปก."ก็ต้องให้ชัดเจน จะต้องมีการออกเป็น"นโยบายแห่งรัฐ"และวิธีการปฏิบัติให้ชัดเจน ก็จะสามารถแก้ไขนี้ได้

-นักวิชาการจะต้องหาแนวทางและวิธีการดำเนินการ ต้องหาข้อมูลข้อเท็จจริงว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ณ ปัจจุบันนี้ต้องเอา “ความจริง”เข้ามาแก้ ไม่ใช่แก้ด้วย

กฎหมายอย่างเดียว เช่นเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรู้ว่าถ้าประชาชนทำมาหากินตามกฎหมายปกติวิสัย ไม่ได้ไปรุกเพิ่มเติมก็อย่าเพิ่งใช้อำนาจบังคับได้เขาออกจากพื้นที่ ให้ชาวบ้านทำกินตามปกติแต่ต้อง“ใช้นิ่ง”ไว้ ไม่ให้ทำออกนอกพื้นที่ อย่าให้ออกนอกเขตโดยเด็ดขาด

- ประชาชนต้องมีหน้าที่ เมื่อตกลงกติกาอย่างนี้แล้ว ก็**นำใจไปเอส**ทำงานแบบกระดาคาจะเป็นแผนที่แล้วไปทำ**“ประชาคม”**ในพื้นที่นั้นๆ โดยตกลงกันว่าควรรอบรัดหนึ่งควรจะมีไร่ เช่น เจ็ดไร่ สิบไร่ ส่วนที่เหลือก็คืนให้ชุมชน ให้ช่วยกันปลูกเพิ่มเติมขึ้นมาได้โดยยังคงให้ชุมชนเก็บผักกินกันได้ มี 15 ไร่คนชุมชน 10 ไร่ทำแค่ 5 ไร่เพิ่มผลผลิตโดยการไ้ขุ่ปุ๋ยใช้เทคโนโลยีในการผลิต ไม่ใช่เพิ่มพื้นที่ก็จะอยู่ร่วมกันได้

-**การให้ประชาชนปลูกป่าคืนมา** เมื่อมีเอชเอ็นนิ่ง“ว่าตรงนี้เป็น”ป่าเสื่อมโทรม” แต่ชาวบ้านไปปลูกแล้วไปเอาคืนไม่ได้ ก็ให้แลนค์เทกบัจึเอเอสถ่ายครอบพิกัด แล้วแก้ตัวบทกฎหมายมอบอำนาจผู้ว่าฯอนุมัติหรืออนุญาตในพื้นที่นั้นๆโดยกรมอุทยาน ให้ชาวบ้านเช่าครอบครองซะ ห้าไร่ ปีละ5บาท ไร่ละ๑ บาทต่อไป เพื่อให้เกิดกระแสที่ว่าที่ดินของรัฐ แต่รัฐให้เช่า แล้วให้ชาวบ้านเป็น”สวนป่า”โดยรายคน ปลูกมะม่วงมะขามไม้สักไม้เฒ เมื่อเป็นสิทธิเช่าจดทะเบียนสวนป่ารายบุคคล” คือเอาเงินใส่ดินเข้าไว้เป็นธนาคารเข้าไปไว้ในที่ดิน

-**การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน** ในเมื่อพี่น้องประชาชนไม่มีเอกสารสิทธิจะเอาไปแปลงโดยวิธีใดอย่างไร? เช่นมีการแบ่งออกไปเลยกว่าบริเวณพื้นที่ไหนแต่จะต้องสูงเหนือระดับน้ำทะเลเท่าไร? แต่บริเวณพื้นที่ไหนเขาทำทำได้ หรือบางพื้นที่ไหนได้เป็นต้นน้ำ **แต่กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินของรัฐจะนำมาใช้ใช้ประเทศไม่ได้ ในแม่ฮ่องสอนก็จะต้องมีกฎเกณฑ์ต่างหาก** ในพื้นที่ใดที่เป็นพื้นที่ว่างเปล่า ที่เขาทำมาแล้วที่”พิสูจน์สิทธิ”ได้จากการถ่ายสภาพทางอากาศภาพถ่ายทางลูกบ้านอยู่แล้วถามว่าตรงนั้นอะไรระดับน้ำทะเลเท่าไรหรือความลาดเอียงเกิน 30 องศาห้ามออกโฉนด ตรงนี้ก็ต้องไปแก้กฎหมาย . เพราะมนุษย์สร้างกติกาขึ้นมาก็ต้องแก้ไข ถ้าแก้ตรงนี้ได้ความสงบก็จะเกิดขึ้นการถกเถียงจะไม่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถทำงานได้โดยสะดวก ส่วนพื้นที่บริเวณใดที่เป็นพื้นที่รกรากว่างเปล่าจะต้องให้ สป.ก.ให้ช่วยยกให้ กฎกติกาที่เขียนไว้มาบางอย่างจำเป็นต้องการแก้ไขเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญาปัจจุบันได้ ซึ่งจะทำให้แม่ฮ่องสอนเดินไปข้างหน้าได้รวดเร็ว ยกตัวอย่างกรณีพื้นที่อำเภอปางมะ

งาเป็นเขตป่าทางอำเภอ นายอำเภอปางมะงาก็เป็นสัสตัวป่าอยู่ในพื้นที่นั้นด้วย ผลสุดท้าย 150 ไร่ก็ได้รับการออกตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเป็นพื้นที่บริเวณสถานที่ราชการ ซึ่งสามารถกินออกได้ แต่ถามว่ากันอย่างนี้จะเหมาะสมที่จะไปเปิดข้อให้นายทุน หรือพวกฉกฉวยโอกาส ประชาชนจะ

มาตรการอย่างไร เรามีระบบเอทีและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่อยู่ที่ว่าเราจะดำเนินการอย่างไร จะจัดระบบโซนนิ่งและกรู๊ปอย่างไร และหมู่บ้านบางหมู่บ้านอาจจะต้องขยับเขยื้อนตั้งอยู่ในเขต พืชเดิมเสียวย แต่ให้ย้ายไปต่างตำบลอำเภอคงยากปัญหาใหญ่คือชุมชนไม่อยากย้ายไปอยู่ต่าง อำเภอ

สรุปแนวแก้ปัญหาที่ดินของแม่ฮ่องสอนคือ

หนึ่งต้องรีบแก้ไขระเบียบกฎหมายที่เป็นอุปสรรคขวางกั้น

สองอย่าใช้ระเบียบกฎหมายที่เินยกันทั้งประเทศต้องใช้กฎหมายที่แตกต่างกันในสภาพ พื้นที่และปัญหาที่ต่างกัน ให้ใช้ระเบียบที่ใช้ในพื้นที่แม่ฮ่องสอนเป็นการเฉพาะ

สามที่ดินของรัฐ ที่มิประชาชนใช้อยู่จะแปลงสภาพให้ประชาชนอยู่อย่างสงบสุขและได้ สิทธิคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อให้ถูกรังแกหรือถูกกลั่นแกล้งโดยเจ้าหน้าที่จะทำ อย่างไร

สี่ประชาชนอยู่ตรงที่นั้นๆจะไม่ให้เกิดผลกระทบต่อยุทธศาสตร์จังหวัด(ธรรมชาติ

วัฒนธรรม การผจญภัยและความปลอดภัย) เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดผลกระทบจะทำได้หรือไม่

แนวทางแม่ฮ่องสอนคือประชาชนอยู่กับป่า ป่าอยู่กับคนได้ เพราะธรรมชาติสร้าง ป่าไว้ให้ทั้งหมด90กว่าเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปทำเหมืองแล้ว อยู่ ตรงนี้แต่จะอยู่ด้วยกันได้อย่างไรสันติแล้วอยู่อย่างยั่งยืนจะอยู่อย่างไรซึ่งเป็นหน้าที่ของเราและ ส่วนกลางที่จะต้องหาหรือประสานงานและวางแผนทางร่วมกัน

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากส่วนกลาง : พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง

สิ่งที่ท่านผู้ว่าฯได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เป็นสิ่งที่เป็กฎเกณฑ์โดยทั่วไปที่ถือปฏิบัติกันมา กว่า16 ปีที่ผ่านมา ประการหนึ่งที่ดินของรัฐต้องเป็นของรัฐ ที่ดินของราษฎรเป็นของราษฎร รัฐจะไม่เอาที่ดินของราษฎรมาเป็นของรัฐโดยเด็ดขาด ประการที่สอง คนที่อยู่บนที่ดินของรัฐต้องอยู่ อย่างชอบด้วยกฎหมายและมีความมั่นคง คนมีสิทธิได้สิทธิ คนไม่มีสิทธิก็ต้องได้รับอนุญาตอยู่ อย่างมั่นคงและไม่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวม ประการที่สาม รัฐยังใช้ที่ดินของรัฐอย่างสมประโยชน์ ตั้งแต่ปี12532 และสำหรับแม่ฮ่องสอนดูแล้วคิดว่าเป็นเรื่องไม่ยาก คนก็แค่นี้ ที่ดินก็มีอยู่แล้ว ไม่ มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยเพราะเขามีบ้านอยู่ทุกคน ไม่มีปัญหาเรื่องที่ทำกินเพราะมีที่ทำกินทุกคน ซึ่งที่เป็นปัญหาอย่างเดียวคือ “คนที่อยู่ในพื้นที่ของป่า อย่าเอากฎหมายมาลักลอบกฎหมาย แต่จงเอากฎหมายมาลักลอบความเป็นธรรมชาติตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ตรงนั้น”นี่คือ พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระท่านแก่ผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาได้ฟัง เช่นที่ไอ

ยะเวง ชาวบ้านมาร้องเรียนมีการประกาศอุทยานทับเดิมอยู่บนภูเขาอลาบาลา เขามาตั้งแต่ปี 2497 ก็อยากจะทำอยู่เป็นเขาเหมือนเดิม อยู่มาเรื่อยอยู่โดยชอบ สามารถออกเอกสารสิทธิได้ทั้งหมดนี้ฝ่ายปกครองต้องเป็นฝ่ายนำ บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร แต่มีข้อไม่ของผู้ว่าคือ ท่านทั้งหลายจากส่วนราชการต่างๆ และส่วนกลาง โดยที่เราไม่ต้องแก้กฎหมาย พิสูจน์แล้ววง ออกๆนี่คือออกเป็นพระราชกฤษฎีกา แต่ทำไมกันเพราะอะไร ตอนที่มีการประกาศเป็นเขตป่า สงวนขึ้นมารั้งแรกซึ่งถือเป็นกฎหมายปิดป่า ถ้าราษฎรไม่มาแจ้งวันนั้นถือว่าละละสิทธิ สมัยก่อนคนยังไม่มากเท่าไร ทางนายอำเภอก็สั่งให้ปลัดอำเภอร่วมกับกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ ออกไปสำรวจ ที่ประกาศเป็นป่าสงวนไปแล้วมีคนอยู่ใหม่ ทำแผนที่ร่วมกับป่าไม่เอาเอา เสร็จแล้ว ก็ส่งป่าไปแจ้งจังหวัด ก็ส่งให้กรมป่าไม้ ปีต่อมา มาติดตามผลปรากฏว่าเอกสารกลายเป็นที่ว่างทำ อยู่ใต้โต๊ะทำงาน ป่าไม้ไม่ได้กันออก ทำงานไม่ได้ครบวงจรของกฎหมาย ราษฎรจึงกลายเป็นผู้ ถูกรุกหมด และคิดว่ามีจำนวนเกินครึ่งของป่าที่ประกาศ อันนี้ก็เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของเราที่ บกพร่อง แต่ชุมชนเองก็มีบางส่วนที่ถูกรุก ปัจจุบันเรามีเครื่องมือเครื่องไม้ทันสมัยค่อนข้างมากก็ ควรดำเนินการสำรวจตรวจสอบแยกออกกันออกได้ เขาทั้งหมดเป็นคนไทยต้องมีบ้านที่อยู่อาศัย ต้องมีพื้นที่ทำกินมั่นคง เราก็ต้องกันให้เขาเพราะเขาเป็นคนไทยมีสิทธิในที่ทำกินและอยู่อาศัย

สรุปภาพรวมสถานการณ์ปัญหาที่ดินของจังหวัดแม่ฮ่องสอน : นายอารยะ ภูสาหัส

จากสถิติผู้มาลงทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนจำนวน 56206 คน 100864 ปัญหา (7 อำเภอ) ข้อมุลจากที่ทำการปกครองจังหวัด

ลำดับประเภทปัญหาที่มาแจ้ง

1.ที่ดินทำกิน/ที่อยู่อาศัย	รวม 55,882 ราย
2.หนี้สิน	รวม 29,549 ราย
จังหวัดดำเนินการแก้ไขเรื่องที่ดินแล้ว	รวม 3,564 ราย
-สำนักงานที่ดินจังหวัด แจกโชนด	รวม 94 ราย
-ส.ป.ก.มส. แจกส.ป.ก.4-01	รวม 3003 ราย
-สำนักงานบริหารพื้นที่ 16 แจก สทก.	รวม 212 ราย
-ธนาคารฯให้เข้าที่ราชพัสดุ	รวม 48 ราย
-อปต.กันแนวเขตพื้นทำกิน	รวม 20 ราย

สถานการณ์ปัญหาที่ดินภาคประชาชน

-ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าของรัฐไม่ได้รับการรับรองสิทธิที่อยู่ และสิทธิ ในที่ทำกินและไม่มีเอกสารสิทธิแม้จะได้เข้าครอบครองพื้นที่ก่อนประกาศเขตป่า

-ยังมีปัญหาความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่างการทำไร่หมุนเวียนกับการทำไร่เลื่อนลอยมีการจับกุมดำเนินคดีชาวบ้านที่เข้าไปทำกินในไร่เหล้า (หมุนเวียน ตาม- ห้า-เจ็ด-สิบ ปี)

-รัฐไม่ยอมรับสิทธิ และสนับสนุนการจัดกาที่ดินและป่าและการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชน

-นโยบายมาตรการจำกัดพื้นที่ การประกาศเขตป่าทับที่ทำกินก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแย่งชิงในการใช้พื้นที่ทำกินระหว่างชุมชนมีกาบุกรุกพื้นที่ป่า และป่าต้นน้ำ

-ชุมชนอยู่อย่างหวาดระแวง ขาดความมั่นใจ และไม่มีความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและป่าชุมชนที่เคยดูแลจัดการตามจารีตชุมชน

กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา(ภาคประชาชน)

จัดตั้ง"เครือข่ายองค์กรชุมชนการจัดการทรัพยากรกลุ่มน้ำจังหวัดแม่ฮ่องสอน" 14เครือข่าย 7 อำเภอ 272 หมู่บ้าน(ปี 2543) มีการดำเนินกา ดังนี้คือ

-สร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน/เครือข่าย/อปท

-ยื่นข้อเสนอละแนวทางแก้ไขปัญหาคือหน่วยงานส่วนราชการ

-ยื่นข้อเสนอละนโยบายต่อผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแม่ฮ่องสอน

ข้อเสนอต่อบุคคลชุมชนและอปท.

-ร่วมสร้างความชัดเจนในพื้นที่ และวางกฎกติกาข้อตกลงร่วมกันในการดูแลจัดการที่ดินและป่าชุมชน และระหว่างชุมชน

-เรียกร้องให้มีการจัดทำแผนชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและผลักดันแนวทางข้อเสนอให้ อปท. สนับสนุนออกข้อบัญญัติรับรอง

ข้อเสนอต่อหน่วยงานส่วนราชการจังหวัด

1.กั้นพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยและป่าชุมชนให้ชัดเจน(ตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ)

2.สำรวจจุดวัดที่ดินที่ถือครองของราษฎรในเขตป่าของรัฐทุกประเภท

3.เพิกถอนพื้นที่ทำกิน ไร่หมุนเวียน ที่อยู่อาศัยออกจากเขตป่าและให้ออกเอกสารรับรองสิทธิและคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการของชุมชนของแต่ละพื้นที่

4.ชะลอการประกาศเขตป่าเพิ่มเติม จนกว่ากระบวนการตรวจสอบพิสูจน์รับรองสิทธิของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจะแล้วเสร็จ

5.การรับรองสิทธิและให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร

6.ยอมรับระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนเช่น ระบบไร่หมุนเวียนและการจัดการป่าชุมชน

7.จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินในเขตป่าและไร่หมุนเวียนระดับจังหวัด

แนวทางที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (มัย.-ธค.2548)

-การจัดทำแผนและข้อเสนอภาคประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน(การจัดทำ
ปัจจัยการผลิต) ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ พื้นที่ร่อง 100หมู่บ้าน 25 ตำบล 7 อำเภอ
-การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดที่ดินในเขตป่าของชุมชนพื้นที่ร่อง 6 กลุ่มชาติพันธุ์
12หมู่บ้าน 8ตำบล4อำเภอ โดยพยายามที่จะกลุ่มชนเผ่าที่หลากหลาย(ภาคีความร่วมมือระหว่าง
ภาคราชการ ภาคประชาชนและภาควิชาการ)

วัตถุประสงค์

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดที่ดินในเขตป่าของชุมชน

1.พัฒนาระบบการจัดที่ดินการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างองค์กร โดยนำมาตรวจการประเมินของ
ทางราชการ ข้อปฏิบัติที่ชุมชนยอมรับว่าจะดำเนินการและข้อมูลทางวิชาการที่เป็นกลางมาพิจารณา
ร่วมกัน

2.สร้างมาตรการของชุมชนที่จะดูแลให้มีการขยายพื้นที่ถือครองและป้องกันมิให้เปลี่ยน
การถึงครอบงำให้กับบุคคลอื่น ที่จะทำให้ดินไปใช้ประโยชน์ไปจากเป้าหมายเดิม และสร้างระบบ
ให้ชุมชนดูแลป่าและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

3.แนวคิดเน้นระบบ"การจัดที่ดินเชิงซ้อน" ที่มองเห็นและให้ความสำคัญต่อบุคคล"มิติด้าน
วัฒนธรรมจารีตชุมชน" และ"มิติด้านกฎหมาย" ที่สอดคล้องกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมของ
ชุมชนเป็นการรับประกันความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่เพื่อให้เกิด"สมดุลแห่งอำนาจ"ในการจัดการ
ทรัพยากรส่วนรวมร่วมกัน

แนวทางดำเนินงาน

- 1 ประสานจังหวัด/อำเภอ เตรียมชุมชนสร้างความเข้าใจเตรียมความพร้อมก่อนการสำรวจ
พื้นที่
- 2 ตัวแทนชุมชนเข้าร่วมการอบรมการใช้เครื่องมือ GPS
- 3 ชุมชนร่วมสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าของชุมชนกับหน่วยงานราชการโดย
แบ่งเป็น ที่อยู่อาศัย/พื้นที่ทำกิน(ไร่-นา-สวน)และพื้นที่สาธารณะ(หัวหนองคลองบึง,ป่า
ชุมชน ,ป่าต้นน้ำ,พื้นที่เลี้ยงสัตว์) ฯลฯ
- 4 จัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องแผนที่การจำแนกและใช้
ที่ดินของชุมชน(ส่งคืนที่ม มช. เพื่อปรับแก้)
- 5 ดำรวจข้อมูลชุมชน/ข้อมูลรายครัวเรือน/ข้อมูลคนจนและข้อเสนอแนวทางการแก้ไข
ปัญหา
- 6 ดำรวจ"ทุนเดิม"และจัดเวทีชุมชนร่วม ทบทวนระบบการจัดที่ดินในป่าของชุมชนตาม
แผนที่

- 7 ชุมชน อบต.(องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นร่วมกันนำเสนอ)มาตราการจัดการที่ดินในเขตป่าชุมชน/มาตรการของชุมชนในการดูแลมิให้มีการขายพื้นที่ถือครองและป้อนให้มีให้เปลี่ยนการถือครองไปให้แกบุคคลอื่น ที่จะนำที่ดินไปใช้จากเป้าหมายเดิม(ระบบการจัดการดูแลและอนุรักษ์พื้นที่ป่าและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน)
8. ชุมชน องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ และภาควิชาการร่วมตัดสินใจร่วมกัน และกำหนดมาตรการและระบบการจัดการที่ดินในเขตป่าร่วมกัน (ประนีประนอมผ่อนปรน)
9. ทีมวิจัยค้นหาคำตอบต่อ"คำถามการวิจัย" เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการและขอเสนอการจัดการที่ดินในเขตป่า นี้คือภาพรวมที่ผ่านมาที่สร้างความเข้าใจระหว่างภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการที่จะร่วมกัน

รูปธรรมตัวอย่างปัญหาที่ดินภาคประชาชน(6 ใน12 บ้านนำร่อง) : ชาวติชาย รัตนศิริ พนที่อำเภอปาย

บ้านแม่มปิง หมู่ 4 อ.ปาย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ อยู่มานาน เป็นชาวกะเหรี่ยงสถานการณ์การใช้ที่ดินของหมู่บ้าน แม่มปิง มี 127 หลังคาเรือน มีทิศเหนือถนนในชุมชนมีเบส.100% ทิศใต้ถนนมีเบสตก 1 100% สำหรับที่ทำกินหนา 80% โฉนด 30 หลังคาเรือนที่มี 20%ในอดีตหมู่บ้านนี้ได้รับใบ สทก.ทุกครัวเรือน แต่ถูกเรียกคืน ประมาณปี 2538-2539 บ้านแม่มปิงอยู่ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ปัญหาที่ดินได้แก่

- 1.การประกาศเขตอุทยานห้วยน้ำดังทับพื้นที่ชุมชน
 - 2.การสร้างสำนักงานอุทยานห้วยน้ำดังบนพื้นที่ป่าต้นน้ำ ระบบการจัดการขยะสุขภาพ
- ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย
- 3.ขาดกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน

บ้านโป่งน้ำร้อน(คนเมือง) ในอดีตมี 46 หลังคาเรือน ปัจจุบัน 28 หลังคาเรือน ชาวโป่ง 18 ราย ที่อยู่อาศัย 21 หลังคาเรือนมีโฉนด 1 ราย ได้รับเมื่อปี 2548 มี นส 3 อยู่ 3 ราย มีที่ทำกิน พื้นที่ 21 ราย 2รายได้รับ สปก ปี2535 ในอดีต สปก.ทุกหลังคาเรือนเหมือนกับบ้านแม่มปิงอยู่ในเขตป่าสงวนสถานการณ์ปัญหาหมู่บ้านนี้ ขาดกรรมสิทธิ์ ขาดความเท่าเทียมกันในกรรมสิทธิ์พื้นที่ขายให้นายทุนๆได้รับการกรรมสิทธิ์ ทั้งๆที่ชาวบ้านแบ่งขายไป แต่ส่วนที่แบ่งยังไม่ได้รับส่วนที่ขายได้รับ อีกปัญหาคือสิทธิของหน่วยงานขาดอำนาจในการจัดการ ปัญหาที่ยังอยู่คือ การใช้พื้นที่เป็นใช้อุปโภคบริโภค นำเพื่อการเกษตรและน้ำเพื่อการท่องเที่ยว คือโป่งน้ำร้อนชุมชน เป็นปัญหาระหว่างชาวบ้านกับนายทุน

บ้านป่าแปก(ลี้ซู่) หมู่ที่ 7 ต.แม่มาตึ่ง มี 160 หลังคาเรือน มีหลังคาเรือนละ 4 แปลงมี
นา 12 รายมีสวนไม้ผล 80 ราย ทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิ ปัญหาคือชาวบ้านถูกจับกุมทุก ๆ ปีๆละ
2-5 ราย แนวทางข้อเสนอชุมชนคือวัดเขตพื้นที่ จัดทำหลักฐาน กรณีครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกิน
หรือมีน้อย ชุมชนจะจัดการแบ่งปันตามความเหมาะสม
พื้นที่อำเภอปางมะผ้า

บ้านบ่อไคร้(มูเซอดำ) 60 หลังคาเรือน เฉลี่ย3 แปลงต่อหลังคาเรือนเป็นระบบไร่
หมุนเวียน **แปลงที่1**ปีที่1 ปลูกข้าว ปีที่2 ปลูกข้าวโพด/ถั่ว ปีที่3 ทั้งได้เพื่อให้มีการพักตัว **แปลงที่2**
ปีที่1 ข้าวโพด/ถั่ว ปีที่2 ทั้งพักตัว ปีที่3 ข้าว **แปลงที่3** ปีที่1 ทั้งพักตัว ปีที่2 ข้าว ปีที่3 ข้าวโพด/ถั่ว
ชุมชนนี้มีการจัดจำแนกพื้นที่ตามลักษณะการใช้ประโยชน์และกฎกติกาข้อห้ามชุมชน มีการ
จัดทำแผนที่มติดังแต่ช่วงที่โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมันเข้าไปทำงาน ปัจจุบันเป็นพื้นที่ซึ่ง
หน่วยป่าไม้ใช้เป็นหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่แต่ชุมชนไม่มีเอกสารสิทธิ

บ้านแม่ละนา (ไทยใหญ่)หมู่ที่1 มี 150 หลังคาเรือน มีที่อยู่อาศัย140 มีนศ.3รายมี ศต.
1 5รายอีก 12 ไม่มีที่อยู่อาศัย 10 ราย ต้องไปของอาศัยกับเพื่อนบ้านได้ทำการวัดเขต สปก.
ปลายปี47 จำนวน 20 รายสำรวจพบที่อยู่อาศัย มีพื้นที่ทำกินมีหน้า35รายอีก 7รายมี นศ3 อีก28
รายเป็นศต.1มีไร่ข้าว 7รายสวนถั่วงา 140รายทำการวัดสปก.ปลายปี 2547จำนวน50รายบ้านนี้อยู่
ในเขตป่าสงวน มีปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ในชุมชนเอง และปัญหาขาดเอกสารสิทธิ

บ้านห้วยน้ำบึง หมู่ที่4หมู่บ้านนี้มีชุมชนเผ่าลัวะมีที่อยู่อาศัยรวมทั้งหมดรวมทั้งสวนไม้ผล 26
หลังคาเรือนมีที่นา 12ราย ที่ไร่ข้าว 2ราย ที่สวนถั่วงา 26 ราย ทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิ อยู่ในเขต
อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าต้นน้ำแดง สถานการณ์ปัญหา คือ การประกาศเขตรักษาสัตว์ป่าต้นน้ำแดงทับ
ที่ทำกิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นระบบการผลิตทำให้ไร่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงถูกยึดพื้นที่และพื้นที่
ใช้ตรงนี้เป็นดินทรายทำให้ผลิตไม้ได้เกิดภาวะหนี้สินขาดระบบการถ่ายทอดทางสังคม คือการ
อพยพไปขายแรงงานนอกหมู่บ้าน บางบ้านไปหังครอบครัว

**การพัฒนาและจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจการแก้ปัญหาความ
ยากจนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน : อ.ถาวร (มช.)**
แนวคิดงานวิจัยเพื่อจัดการปัญหาที่ดินทำกิน

ภาคราชการควรหาทางผ่อนปรนแก่ชุมชนผู้ถือครองที่ดิน เพื่อสร้างข้อมูลเชิงพื้นที่
สร้างฐานข้อมูลเพื่อขอเท็จจริงและความมั่นใจในการประกอบอาชีพเป็นมาตรการแนวคิดของ
ระบบจัดการระหว่าง การจัดการภาคชุมชน ภาคราชการและภาควิชาการ

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อมียางและพัฒนาระบบฐานข้อมูลมือสอง จปฐ กชช 2๑ สพพ1 และทะเบียนคนจนเข้า
กับฐานข้อมูลทรัพยากรของจังหวัดภายใต้โครงการ ครส.มส
- 2 ดำรวจและสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ของที่ดินทำกินของเกษตรกรรายครัวเรือน
- 3 พัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการวางแผนการจัดการแก้ไขความยากจน
- 4 พัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างกลไกการขับเคลื่อนภาคประชาชนและการทำหน้าที่
ของภาคราชการโดยมีระบบฐานข้อมูลที่ทำกินเป็นเครื่องมือ

หมู่บ้านร่อง 12 ชุมชน

อำเภอปาย บ้านโป่งร้อน/บ้านแม่ปิง/บ้านปางแปก
อำเภอปางมะผ้า บ้านแม่ละนา/บ้านจำโป/บ้านป่อไคร้
อำเภอเมือง บ้านห้วยฮี้บ้านห้วยกึ่ง บ้านหนองขาว
อำเภอขุนยวม บ้านแม่ละเกะ บ้านแม่ฮ่อคอ บ้านแม่สุรินทร์

กระบวนการดำเนินงาน

- 1 ประชุมชี้แจงแผนการสำรวจในหมู่บ้าน
- 2 ประชาคม 1 ดำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน
- 3 ประชาคม 2 ตรวจสอบและแก้ไขฐานข้อมูลพื้นที่ทำกินในหมู่บ้านซึ่งจะส่งให้อ.อารยะฮัก
ครึ่ง ทำข้อตกลงให้ได้ก่อน จะปรับแก้แปลงที่ดินทำกินอย่างไรบ้าง ที่ทำมาคือขอบเขต
ไม่ชัดเจน พื้นที่ซ้อนทับ ในส่วนของชาวบ้านจะเกี่ยวกับ 1 และ 2
- 4 พัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ทำกินเพิ่มข้อมูลที่เป็นขอบเขต
ตัวบทกฎหมายเช่นการจำแนกชั้นลุ่มน้ำหรือขอบเขตลุ่มน้ำพื้นที่ป่าไม่พินทของรัฐบาลหรือ
พื้นที่อุทยานต่างๆเพื่อที่จะมาวิเคราะห์
- 5 ระบบฐานข้อมูลที่ทำกินระดับจังหวัด
- 6 ประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดินทำกิน เครือข่ายชุมชน ราชการ วิชาการ

**สุดท้ายแล้วจะได้แนวทางในการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งไม่ใช่ว่าการตัดสินใจ
ให้ว่าจะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้**

ผลสำรวจพื้นที่ทำกินและเก็บข้อมูลครัวเรือน

- 1 บ้านแม่ละนา บ้านป่อไคร้ บ้านน้ำปิง อำเภอปางมะผ้า, อำเภอเมืองสำรวจเสร็จแล้ว ส่วน
อำเภอขุนยวมเหลือพื้นที่บ้านแม่ละเกะ บ้านแม่ฮ่อคอ
- 2 ประชาคมเพื่อตรวจสอบ บ้านแม่ปิง
- 3 ปรับแก้ข้อมูล บ้านแม่ปิง

ฐานข้อมูลรายครัวเรือน

มีการนำเสนอภาพถ่ายตำแหน่งของบ้านที่ผลิตซ้ำไว้มเพื่อเพียงกับการบริโภค(ต่อไป)
ฐานข้อมูลที่จะได้จะทำให้ทราบว่าใครทำกินอยู่ ใครเป็นเจ้าของ สถานภาพเป็นอย่างไร หรือ แสดง
สถานภาพทางการเงิน(ต่อไป) ซึ่งฐานข้อมูลนี้จะตอบคำถามที่เราต้องการได้หมด ตามข้อมูลที่ได้
เก็บมา ตัวอย่างในแผนที่แมปจะอยู่ในแผนที่ชั้น 5 และ 4 ส่วนพื้นที่หนองขาว ส่วนใหญ่จะอยู่ใน
ชั้นน้ำชั้น 1A ซึ่งการดำเนินงานได้เกือบครบปี ตัวระบบนี้ได้มีการคุยกันเพื่อให้ทางจังหวัดใช้ได้
สะดวก คือ ผ่านเว็บ ซึ่งในส่วนของผู้บริหารระดับจังหวัด สามารถเลือกดูได้หมดทีละใบ ถ้าเข้าไป
ไปดูเรื่องต่อสู่ความยากจน สามารถดูเรื่องราวได้ นั่นสินรายครัวเรือน แต่ขอสงวนสิทธิ์ไม่สามารถ
บอกว่าใครมีหนี้เท่าไรได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปใช้ได้

ยกตัวอย่างแผนที่จากการสำรวจจีพีเอสและข้อมูลรายครัวเรือนในระบบจีไอเอส

ข้อมูลรายครัวเรือน จะบอกว่ารายได้ รายจ่ายและอื่นๆที่เป็น สามารถที่จะคลิกเข้าที่ราย
หลังคาเรือน ยกตัวอย่างเช่นถ้าต้องการที่จะดูข้อมูลคุณจำปา ฐานข้อมูลจะขึ้นมาว่าตำแหน่งของ
ที่พัก จำปาอยู่ตรงไหน มีรายได้รายรับ เลขที่บัตรประชาชน เราเชื่อมโยงจากฐานข้อมูลมหาดไทย
มีสมาชิกในครัวเรือนเท่าไร มีรายได้เท่าไร มีรายจ่ายเท่าไร นี่คือตัวอย่าง หรือเราจะดูครอบครัว
ของจันทิต นั่นสินรายครัวเรือนอาจเข้าถึงฐานข้อมูลไม่ได้ เพราะเป็นสิทธิส่วนบุคคล พอช หรือ ทาง
จังหวัดที่มีหน้าที่ใช้ข้อมูลนี้อาจมาร่วมประชุม ถ้าอย่างนั้นทุกครัวเรือนก็ดูได้ทั้งหมดเรียนให้ทราบว่า
เป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่สามารถที่จะบอกใครได้เรื่องหนี้สิน เราให้ดูระบบข้อมูลเท่านั้น ถ้าถามว่า
ครัวเรือนมีรายได้มีหนี้สินอย่างไร ข้อมูลนี้จะบอกได้ทั้งหมดเพื่อเป็นตัวอย่งรายได้น้อยกว่า
รายรับจะมีสถานภาพติดลบข้อมูลนี้จะบอกได้ ในส่วนนี้จะต้องปรึกษากับทางจังหวัดว่าระดับ
ไหนจะให้เข้าถึงระดับไหน ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะมานั่งคุยกับแต่ละอำเภออีกรอบว่าจะจัดระบบข้อมูล
อย่างไร

สรุปช่วงแรก : คร.สีลาภรณ์

ทั้งหมดคือส่วนที่นำเสนอว่าทพทไหนได้ทำอะไรกันบ้าง และที่ยังดำเนินการอยู่จะ
เห็นว่าเป็นการสกัดเอาภาพปัญหาของชาวบ้านขึ้นมาเป็นข้อมูลทางวิชาการ และเข้าไปใช้เพื่อ
รองรับการตัดสินใจจริงๆแล้วในส่วนของการบ้านก็ยังมีข้อเสนอในการแก้ปัญหาที่ดินบางประการ
อยู่เพราะชาวบ้านก็มีเครือข่ายของเขาทำงานเรื่องนี้ แต่ก็อยากจับฟังความคิดเห็นจากท่านผู้ใหญ่
ที่มาจากองภาพรวมนี้เอง และจะมีแนวทางหรือมีข้อเสนอเสริมเพิ่มเติมสำหรับแนวทางการ
แก้ปัญหาที่ดินอย่างไรบ้าง

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินแม่ฮ่องสอน

ผู้ว่าฯ สุพจน์

เห็นด้วยอย่างยิ่งกับแนวทางที่ได้มีการนำเสนอไปนี้ ตรงนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาถูกทิศทางแล้ว ระบบข้อมูลเหล่านี้ไม่เกิ่กันถ้าสิ่งที่จะทำให้ ระบบข้อมูลนี้สามารถเชื่อมโยงไปทุกส่วนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพการทำมาหากิน รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ขนาดจำนวนสมาชิกครัวเรือน สถานภาพบุคคล สัญชาติ ที่ทำกิน ขอบเขตขนาดพื้นที่ ชนิดประเภทพืชผลผลิต จำนวนปริมาณ การผลิตต่อพื้นที่ เพียงพอหรือไม่ คุณภาพดินแบบนั้นแบบนี้จะปลูกอะไรดี ถ้าดินไม่ดี หน่วยพัฒนาที่ดินจะเข้าไปแก้ไขอย่างไร พื้นที่ชุมชนอยู่บริเวณลุ่มน้ำจะดับไ้ดี จะยับยขยายไปพื้นที่ไหนได้ อย่างไรหรือไม่ ถ้าไม่ได้อย่าไรทำอะไรก็จะไม่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแวดล้อมให้คนอยู่กับป่าได้ จะปลูกอะไรดี และหากทำครบทุกหมู่บ้านก็จะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจ คิดว่าแนวทางและวิธีการที่แม่ฮ่องสอนทำนั้นสามารถเสนอต่อคณะกรรมการหรือรัฐบาลถือเป็น”แม่แบบ” ในการดำเนินงาน และให้เร่งรัดงบประมาณลงมา หรืออาจให้ผู้ว่าฯชื้อโอ๊กินงบส่วนหนึ่งมาจัดทำระบบข้อมูลอย่างนี้ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด พื้นที่ขอบเขตที่ดินชาวบ้านอยู่อาศัยทำกินโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นสิทธิที่พึงมีพึงได้ ก็ให้กันออกและรับรองสิทธิหรือออกเอกสารสิทธิที่อยู่ที่ทำกินให้ไป พื้นที่ใดเป็นพื้นที่ของรัฐก็ไปจัดระบบ จัดโซนนิ่งว่าจะให้ราษฎรเช่า หรือจะให้สปก. หรือสทก.ก็ว่าไป ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะทำให้รู้ว่าหมู่บ้าน400 กว่าหมู่บ้านในแม่ฮ่องสอนอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำA,B กี่บ้าน แต่หากมีชุมชนที่ตั้งอยู่ในที่ดังกล่าวมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว จะไปไล่เขาลงมาทั้งหมู่บ้านคงเป็นไปได้ แต่ต้องมาคิดกันว่าถ้าให้เขาอยู่ตรงนั้นจะให้อ่าอะไรอย่างไร จะรักษาอย่างไรเริ่มไหนอย่างไรจะให้เขาอยู่ได้ และไม่กระทบต่อนิเวศต้นน้ำลุ่มน้ำท่าอย่างไรไม่ให้เราไปทำร้ายธรรมชาติ เหตุที่ธรรมชาติทำร้ายเรา ก็เพราะเราไปทำร้ายธรรมชาติก่อน เช่นกรณีอุทกภัยที่เกิดขึ้นในปีนี้(ปี2548) จังหวัดในภาคเหนือที่ควรเร่งจัดทำในเรื่องนี้แม่ฮ่องสอน น่าน เชียงราย เชียงใหม่(บางส่วน)และตาก ถ้าไม่รีบจัดการจนรู้่นลุ่มหลานเกิดมาจะลำบาก ไม่ใช่ว่าปล่อยให้ต่างคนต่างรู้ก ต่างคนต่างเอา ต่างคนต่างแย่ง

พลเอกสุรินทร์

แม่ฮ่องสอนนั้นไม่มีปัญหาเรื่องไม่มีที่ทำกิน และปัญหาคือไม่มีที่อยู่อาศัย เพียงแต่ขาดสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ฉะนั้นจะทำอย่างไรให้เขามีสิทธิอยู่กินได้อย่างมั่นคงเท่านั้นเอง ดังนั้นทางวิชาการต้องชี้ให้ชัดเช่นว่าชุมชนที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1A จะอยู่ได้ไหม ถ้าอยู่ได้อยู่ได้ด้วยเหตุผลอะไร อายากให้ศกว.รีบไปทำให้สมบูรณ์และจะได้เป็น”แม่แบบ”ให้กับจังหวัดอื่น ถ้าจัดระบบข้อมูลอย่างนี้สมบูรณ์แล้วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาคาวมยากจนได้

ทุกเรื่องโดยมีปัญหาเรื่องที่ดินเป็นฐาน

จึงอยากสนับสนุนให้พ่อต่อให้เสร็จสมบูรณ์

คณะกรรมการที่ดินให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจะขึ้นเท่าไรอย่างไรให้เสนอมา
สิ่งที่จะยากคืองานในภาคสนาม ก็อยากให้นำหลายๆหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องมา
ร่วมมือกันทั้งด้านป่าไม้ ด้านผังเมือง ธนาคารฯ สปก.ที่ดินจังหวัด ต้องมีการบูรณาการโดยมีผู้ว่าฯ
และฝ่ายปกครองเป็นฝ่ายนำ

ดร.อำนาจ(ทิมมช.)

12 หมู่บ้านที่กำลังดำเนินการนี้เป็นการร่วม 2 อย่างได้แก่หนึ่ง**การจัดทำฐานข้อมูล**
ในระบบจีไอเอสและได้ข้อมูลจากภาคประชาชนมาสนับสนุนร่วมกันกับภาคราชการ สองคือ**การ**
ประสาน3 ภาคส่วน(ชุมชน วิชาการ ราชการ)ให้มาทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ไข
ปัญหาพื้นที่ ซึ่งใน 6-8 เดือนนี้ข้อมูลน่าจะพร้อมแต่ระบบอาจจะยังไม่พร้อม แต่ช่วงเวลานี้ก็คือ
การนำข้อมูลมาเป็นสื่อ/เครื่องมือให้ทั้ง 3 ภาคส่วนมาจับพูดคุยกัน แต่ในวิถึการขยายให้เต็ม
พื้นที่นั้นทางวิชาการคิดว่า จะใช้วิธีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเป้าหมายของจังหวัด
(นายอำเภอ อบต.จนท.ป่าไม้,ที่ดินฯลฯ) เพื่อรับไปดำเนินการต่อโดยนำแนวทางและวิธีการจาก
"ต้นแบบ"(12 หมู่บ้าน)เป็นแนวทางในการฝึกอบรม โดยทางทิมมช.จะเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในแง่
เทคนิค

ผู้ว่าฯสุพรรณ

อยากฝากทีมวิชาการช่วยยติหาคำตอบต่อด้วยว่า ในกรณีชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นี้จะมี
ให้ทำอย่างไร? และชุมชนที่อยู่นอกพื้นที่นั้นจะมีให้ทำอย่างไร? และทั้ง 3 ภาคส่วนต้องมาหาข้อ
ยุติกับประชาชนให้ได้ว่าในกรณีนี้จะทำไร่ชุมชนเวียน ครั้วเรือนหนึ่งๆควรจะมีส่วนที่เพียงพอคือ
เท่าไร? จะต้องใช้เทคโนโลยีอย่างไร จะต้องมีการอบรมการศึกษาประชาคมหมู่บ้านและมีการวาง
ขอบเขตพื้นที่ให้ชัดเจนให้มีการระบุการทำลายป่าเพิ่มเติมอีก หากมีการละเมิดจะต้องถูกลงโทษ
โดยประชาคมไม่ใช้รัฐ ต้องหาข้อยุติให้ได้เพื่อจะได้เป็น"ต้นแบบ"ออกมาเห็นว่าพื้นที่นั้นควรจะ
ออกเป็นโฉนด พื้นที่นั้นออกเป็นสปก.เป็นสปก. และชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำA ก็อยู่ไปแต่อย่า
ขยายออกไปได้ต้องโซนนิ่งไว้ ให้อยู่ต่อไป แต่จะให้ปลูกอะไรทำอะไร

ส่วนการขยายให้ครบทุกหมู่บ้านคิดว่าไม่ยาก คือต้องยกเรื่องนี้เข้าไปเป็นแนวทางและ
นโยบายแห่งรัฐ

คุณชัยวัฒน์

ความเป็นจริงในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินต้นแบบนั้นมาใช้แล้ว แต่ยังไม่
สามารถใช้ได้ทั้งทั่วประเทศ ฝากทีมวิชาการว่าในพื้นที่มีหลายหน่วยงานที่ทำเรื่องนี้ไปบ้างแล้ว

ดังนั้นก่อนลงพื้นที่ให้คุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย(กรมพัฒนาที่ดิน ป่าไม้ สป.พศ.) เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันจากข้อมูลที่มีอยู่และที่ได้มา และเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ

สิ่งที่น่าห่วงในพื้นที่ก็คือ แม้ว่าจะสามารถจัดระบบที่ดินให้ชุมชนได้แล้ว แต่ไม่มองเรื่อง"ความผูกพันและความมั่นคงระหว่างคนกับดิน" โดยเฉพาะเรื่องอาชีพว่าชาวบ้านควรจะเพาะปลูกอะไรบนดินนั้นเพื่อให้ขายดีพออยู่ได้อย่างพอเพียง วันหนึ่งผืนดินตรงนั้นก็จะหายไป ฉะนั้นต้องพิจารณาถึงการส่งเสริมคุณภาพของดิน และพัฒนาอาชีพของคนในพื้นที่ทำกินนั้นด้วย

คิดว่าแนวทางและวิธีการที่นำเสนอมาข้างต้นนี้จะสามารถช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของแม่ฮ่องสอน(สาวบริสุทธิ์คนสุดท้าย) ให้ดำรงคงอยู่ต่อไปได้

คุณสมบัติ(สปก.)

เห็นด้วยกับแนวความคิดและวิธีการที่ทำอยู่ ที่พยายามจะหาทางว่าทำอย่างไรจะทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้ และอนุรักษ์รักษาดินน้ำและป่าให้อยู่ได้ด้วย

ดร.สุลาภรณ์

สิ่งที่หลายฝ่ายให้ความสำคัญและฝากทีมวิชาการไว้คือ กระบวนการทำงานร่วมกันในการเก็บและสำรวจข้อมูลเพื่อลดความขัดแย้งบนข้อเท็จจริง ไม่ใช่ทำข้อมูลฝ่ายเดียวแล้วมานั่งท้วงติงกัน แต่ถ้าทำไปด้วยกันจะทำให้เห็นข้อมูลไปด้วยกัน ดังนั้นถ้าเป็นไปได้อยากขอทีมแรงจากฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่จากหน่วยป่าไม้ที่ดินในพื้นที่ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบกับทีมวิชาการและชาวบ้านเป็นหลัก เพราะถ้าหากทำด้วยกันแล้วจะเห็นและเกิดความเข้าใจพร้อมกันไม่ขัดแย้ง และเมื่อถึงช่วงเวลาจัดประชาคมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินก็อยากขอให้นายอำเภอเป็นหลักในการประสานให้เกิดการสร้างข้อตกลงร่วมกัน

ปัญหาสำคัญของพื้นที่ไม่ใช่ปัญหาการไม่มีที่ทำกิน แต่เป็นปัญหาการไม่ทำกินที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและต้องการทางออกให้ได้เห็นต้องการให้รับรองสิทธิ หรือออกเอกสารสิทธิ(โฉนดพลา)

คุณชัยวัฒน์

ในกรณีบางชุมชนนั้น การออก"เอกสารแปลงรวม" จะช่วยเหนือยวธูไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ และเป็นการจำกัดพื้นที่ไม่ให้ขยายออกไป และบางชุมชนที่ต้องการเอกสารที่ไม่ต้องการนำไปขาย แต่ต้องการให้เกิดความมั่นคงในกรรมสิทธิ์ที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

ภาคท้าย : สะท้อนข้อมูลข้อเท็จจริงภาคสนาม

นายอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

จากการลงทะเบียนคนจนพบว่าประเด็นปัญหาที่ดินทำกินมีมากที่สุด ดังนั้นแนวทางหนึ่งคือการพัฒนาที่ดินในเขตป่าออกจากพื้นที่ป่า ซึ่งตรวจสอบได้จากต้นไม้ที่ปลูก นอกจากหมู่บ้านที่ตั้งมาก่อนแล้ว ก็มีหมู่บ้านที่ตามมาทีหลังแบบแทรกซึม และอีกประเภทหนึ่งเป็นหมู่บ้านที่ถูกจัดตั้งมาตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งอยู่เขตป่า หมู่บ้านที่ทำกินบางแห่งกลายเป็นรีสอร์ทไป เมื่อสำรวจแล้วพบว่าชาวบ้านก็ไปตั้งอยู่บนที่สูงที่ไม่สมควรจะอยู่ แต่เขาก็อยู่มานาน ประเด็นนี้จะทำอย่างไร ประชาชนก็ปลูกข้าวไม่พอกิน ส่วนเรื่องของที่ดินที่เราพัฒนามันก็ผิดพลาด เรื่องของพันธุ์พืช ก็พยายามศึกษาว่าต้องปลูกอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับคุณภาพของดิน น้ำ แต่ได้ผลน้อยมาก การดำเนินการเราต้องคิดให้ครบด้านในด้านของกระบวนการ

แม่ฮ่องสอนมีโครงการเข้ามาในพื้นที่มาก แต่ชุมชนต้องตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาเชิงระบบต้องใช้เวลานาน แต่ได้เกิดวิกฤตทรัพยากรชาวบ้านที่ไม่ค่อยเชื่อมั่นในนายอำเภอแล้ว ระบบการทำงานไม่เอื้อให้นายอำเภอเลย ถ้าหากเจ้าหน้าที่แก้ปัญหาไม่ได้แล้ว การที่จะเข้าทำงานในพื้นที่ต่อไปจะยาก ประชาชนในเขตเทศบาล จะเกิดขึ้นในเขตเทศบาลอย่างไร

ความกระตือรือร้นแก้ไขปัญหาความยากจน มีนโยบายลงมามากเหลือเกินจนไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร การประสานงานความเข้าใจต้องรีบทำ ถ้าจะทำตามกม.ไม่สามารถทำได้ แต่ต้องหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชน ฝ่ายปกครองยินดีเข้าร่วมในการจัดเก็บข้อมูลด้วยความยินดี เพราะเราทำงานแบบบูรณาการ

นายอำเภอขุนยวม

ในส่วนของอำเภอขุนยวมเปิดกว้างสำหรับทุกส่วนทุกฝ่าย โดยเฉพาะ NGO เอกชนต่างๆ ทั้งต่างประเทศ สนใจแต่ว่าคนขุนยวมจะได้ประโยชน์อะไรจากท่านผมเปิดกว้างสนับสนุนผมยินดีที่จะให้ความร่วมมือให้ความช่วยเหลือ ไม่นานก็ได้รับการประสานงานจากผู้ประสานงานแต่ไม่ทราบว่าชื่ออะไรจำไม่ได้ก็มาบอกผมว่ามีคำสั่งให้นายอำเภอ เป็นที่ปรึกษาภาคประชาชนของจังหวัดและขอให้ให้นายอำเภอช่วยออกคำสั่งหัวหน้าส่วน เจ้าหน้าที่ในระดับแล้วก็เอาแผนติดตัวไปให้ผมเรียบร้อยแล้วผมก็ถามว่าต้องการอะไรเขาก็บอกว่าต้องการด่วนเลย ผมถามผมก็รับแก้ข้อความที่เห็นนั้นเป็นเพราะในกระดาษเป็นรายชื่อชื่อเขาต้องมีหัวท้ายต่างๆผมก็แก้เดหมีดผมก็รีบให้แล้วคืนให้ท่านไปรับ แล้วผมก็ถามว่าท่านจะลงพื้นที่หรือไม่ท่านก็บอกว่าท่านจะประสานกับผู้นำชุมชนก่อนแล้วผมก็บอกว่า ถ้าท่านลงพื้นที่ก็ขอให้มาบอกนายอำเภอด้วย นายอำเภออาจจะลงไปร่วมด้วยวันเสาร์ก็ไปได้ เพราะว่าอำเภอไม่มีวันหยุดอยู่แล้วหลังจากนั้นท่านก็หายไปมาเจออีกทีจึงบังเอิญที่ประสานงานบอกว่ารอชาวบ้านรอจึงหวัะแล้ว หลังจากนั้นท่านก็หายไปมาเจออีกทีจึงบังเอิญที่

บ้านปางตองผมออกคาราวาแก่จนผมยังถามว่า ทำไมการเซ็นชื่อเขาบอกว่าผมมาทำประชาคม เหมือนกันผมเลยงงนี่คืออะไรเป็นความผิดพลาดของนายอำเภอใหม่ทำไมไม่ให้ความร่วมมือถ้าไม่ใช่ชออวัย กลายเป็นว่าวันนั้นท่านก็ทำงานของท่านผมก็ทำงานของผม ผมเลยไม่ได้ช่วยอะไร เพราะวันนั้นผมต้องรีบมาประชุมที่จังหวัดต่อไปอีกผมก็จะไปหนึ่งวัน นี่คือประเด็นที่อยากจะถามว่า ความร่วมมืออยู่ตรงไหน เราต้องคุยกันให้ชัดเจน เพราะการเก็บข้อมูลชุมชนมีกฎเก็บที่ซ้ำซ้อนกันหลายชุดเช่น จปฐ.กชช.สค.สย.อีกมากมายผมจำไม่ได้ตั้งแต่ครั้งหลังสุดมี 2 หน้า ผมโยงถึงถึงยะเลย เพราะผมเก็บแล้วเก็บอีกกว่าร้อยละ ๖๐ เพราะเป็นการรบกวนชาวบ้านหลายครั้ง ควรจะมีการประสานงานกันให้ดีกว่านี้

การดำเนินการแก้ไขที่ดินทำกินในป่า ก็ได้มีการพูดคุยนโยบายผ่อนผันผ่อนปรนหลายครั้ง มาใช้แทบจะใช้อะไรไม่ได้

คุณประยูร ศิริน้อย ศตอ.ปชช.(อ.ขุนยวม)

ใจหายหลักๆก็มีอยู่ 3 ข้อ หนึ่งกลไกเชิงพื้นที่ต้องทำอะไร สอง การจัดเก็บข้อมูล ตามกระบวนการทำงานต้องทำอย่างไรบ้าง ที่จะได้รับความร่วมมือด้วยดีและนำมาพัฒนาตามแผนของใจหาย และยังไม่มีใครบอกทุกหมู่บ้านเป้าหมายถ้าครบแล้วจะรายงานให้มีลายลักษณ์อักษรต่อไป ที่ผ่านมาระดมไปทำตามแผนพัฒนาไม่ได้ทำความเดือนร้อนให้ใครอยู่ที่กระบวนการมากกว่า และได้ให้ประโยชน์แก่ชาวบ้านอย่างแท้จริงเกี่ยวกับข้อมูลเพิ่มเติม โดยมีอาสาสมัคร ชาวบ้านมาช่วยพัฒนาและเก็บข้อมูลเพิ่ม เอาอาสาสมัครที่มาช่วยงานจัดอบรมไปอีกครึ่งหนึ่งแล้ว ให้คิดว่าเหมาะสมกับพื้นที่ของตนเองหรือไม่แล้ว มีหน่วยงานไหนมาเก็บบ้างมาซ้ำหรือซ้ำเก็บเพิ่มเติมคิดกันออกมาเราทดลองใช้ทั้งหมดในหมู่บ้าน(ผู้นำหมู่บ้าน) อยากให้มีการรับรู้ถึงหลายอำเภอที่ต้องทำงานร่วมกัน หากทำข้อมูลในพื้นที่ครบถ้วนแล้วก็จะทำเป็นรายงานให้สมบูรณ์ต่อไป การลงไปไม่ได้นี่จึงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน แต่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในเขตตำบล เมื่อปอนก็มีการพัฒนาอาสาสมัครในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และการดูแลทั้งหมดในหมู่บ้าน โดยให้ผู้นำบ้านออกแบกับนักข่าวจะมีใครเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง ซึ่งการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นงานที่ทำยากมาก การจัดเก็บข้อมูลก็ยากให้อยู่ในสายตาของนายอำเภอ และความร่วมมือก็ยากให้เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ถ้าไม่ได้ก็ยากให้เป็นเจ้าหน้าที่ปกครองประกบกับทีม เพื่อให้ทราบสถานการณ์ว่าจะอะไรไปถึงไหนบ้าง

- การเก็บข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้ไม่ใช่ข้อมูลเพื่อข้อมูล ข้อมูล จปฐ. ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านรู้ปัญหาของตัวเอง เพราะฉะนั้นจะเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่า ก้อยากให้อยู่สายตาของนายอำเภอ นายอำเภอจะได้รู้ว่าใครทำอะไร เดินไปทางไหน คงไม่ขอแรงนายอำเภอที่ต้องลงไป

ในพื้นที่ด้วยกันให้รับรู้แต่เรื่องที่ดิน เนื่องจากเป็นสมมติฐานการพิสูจน์สิทธิเป็นการบอกว่าตรงไหน
ใช้ได้จริง ตรงไหนใช้ไม่ได้ อันนี้ต้องการเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ทางสายத்துคนที่
ป่าอุทยาน อาจจะเป็นอย่างที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย ก็คิดว่าถ้าไม่แต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ขอทางสาย
ปกครองก็จะดีจะได้เยอะ งานเพิ่งเริ่ม ทำ12หมู่บ้านก็ยังเก็บไม่ครบ พื้นที่ไหนที่ต้องใช้
เจ้าหน้าที่เยอะคงต้องอาศัยบารมีนายอำเภอเยอะหน่อย พื้นที่คงต้องให้ข้อมูลไม่มีโอกาสเล่าให้
ท่านนายอำเภอฟัง ขอเสนอภาคประชาชนก็ตาม เรื่องที่ดินก็ตาม

ตัวแทนชาวบ้านมาปูม

ปัญหาการให้เอกสารสิทธิ ผมมีเอกสารตก.สก มส. 7 ฉบับที่1026 พื้นที่ก็มีเยอะ
ปัญหาคือพื้นที่บางแห่งมี สปก. แต่บางแห่งยังไม่ได้รับอะไรเลย แต่หมดเขตตั้งแต่วันที่1ตุลาคม
2543 ไม่มีการให้ออกสารอะไรอีกเลย พื้นที่ที่ว่ามีเอกสารสิทธิ สปก.และอีกพื้นที่หนึ่ง ซึ่งเป็นที่
ราบลุ่มติดกัน พื้นที่หนึ่งได้ สปก. 4-01 แต่อีกพื้นที่หนึ่งไม่ได้อะไรเลย ชาวบ้านสงสัยว่าการได้สิทธิ
ต่างกันตรงไหน เคยถามจนท.ที่ดินแล้วแต่ก็ยังไม่คำตอบ ซึ่งพื้นที่ที่ได้เป็นพื้นที่ถูกบุกเผาเมื่อ
สองสามปีมานี้ แต่พื้นที่ที่ทำกินมาสิบปีไม่ได้ ไม่มีความเสมอภาคกัน

หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสันปันแดน(นายสุวิทย์)

เราเป็นผู้รู้มาตลอด แต่เราต้องทำอะไรให้ถูกต้อง และเป็นการร้อง เขตรักษาอยู่
ในท้องที่ป่างมผัว ตามตำบล ได้รับการประกาศจากปี42 เราได้รับการเห็นชอบจากองค์การ
ปกครองอยู่แล้ว เราต้องถามชุมชนอยู่แล้ว เราขอยืนยันว่าไม่ได้ประกาศทับพื้นที่ทำกินชุมชน
แน่นอน และบ้านห้วยน้ำโป่งอยู่ใกล้เขตทำการ และนับถือศาสนาคริสต์ และไม่ได้ประกาศเขต
ทับที่ทำกินของชาวบ้าน แต่อยู่ในเขตป่าสงวน ผมจะปรึกษาหารือ 2 หรือ 3 ประเด็น ผมทำ
หน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเขตสันปันแดน

- 1.ปัญหาจะลดลงไป ถ้าเราได้ปรึกษาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจะไปฟังความข้างเดียวบางที่
ชาวบ้านเขาก็ไม่เข้าใจเขาก็ไม่รู้เราจะต้องตามแก้ตั้งแต่ 1ไปถึงอันดับที่10นั่นซ้ำสำหรับการทำ
วิจัยในพื้นที่

- 2.อยากกราบเรียนท่านว่าขอให้ศึกษาว่าประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่าเขาก็แตกต่างกัน ผมอยาก
นำเสนอสิ่งที่มีอยู่อย่างเผ่าเขาขอเขาขอที่ถูกต้องที่ดี เขาก็มีความเชื่อมีการสืบทอดกันมาแต่ไหน
วันคืนสืบสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แล้วทำให้วัฒนธรรมถูกทำลาย

- 3.วิธีการบุกเบิกการครอบครองราชการไปปรับแก้หรือไปบุกเบิกประชาชน เหมือนกับเราเปิดตา
ข้างหนึ่ง การนำสัตว์เข้าไปเลี้ยงในป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็เป็นวิธีหนึ่ง วิธีการบุกเบิกของ
ชาวบ้านคือการล้อมรั้วและเกิดชีวิตที่ทำลายพืชพันธุ์ดินกลายเป็นที่ไล่ไล่เลยและเกิดการ

กรอบกรอบการจับจองถ้าเราปล่อยเป็นตัวอย่างทุกท่านนี่ถือว่าสภาพการอนุรักษ์สภาพการพัฒนา
มันจะทำได้ยังไงนี่คือการอนุรักษ์วิธีหนึ่งและอีกหลายแบบ ปัญหาตรงนี้อาจนำไปสู่การให้ศึกษา
ของชาวบ้านอนุชนที่สืบทอดการมาในพื้นถิ่นนี่ก็สิ่งเหล่านี้ถ้าทำครบวงจรแล้ว ภาครัฐทุกส่วน
ยินดีเข้าไปรับผิดชอบ ไม่อยากทำงานแล้วเสียวสัณหหลังจะแรงกว่าจะถูกร้องเรียนบ้าง ถูกย้ายบ้าง จะ
ได้อยู่ร่วมกัน

อัมพันธ์ ปรีชากุล ชาวบ้านแม่ปิง

ข้อเสนอของหมู่บ้านที่มีปัญหาเรื่องสิทธิที่ดินทำกิน ที่ว่าได้รับสิทธิไม่เท่ากัน แม่ปิงอยู่ที่
ระดับความสูงสี่สิบเมตร และภูเขาสูงห้าสิบเมตร แต่ก่อนเป็นป่า ตอนนี้มีใจหมดหมดแล้ว
เมื่อก่อนได้สหก.แต่ถูกเรียกคืน เมื่อมีการสำรวจตรงนั้นมากี่ครั้งก็จะได้มีหลักแหล่งเป็นที่
ทาง อีกประเด็นการได้รับสิทธิไม่เท่าเทียมกัน เรื่องสิทธิทำกิน ประการหนึ่งก็คือมีการเปรียบเทียบ
เหม่อนกับที่ป่างมะผ่าพูดว่าอยู่มานานแต่แม่ปิงได้ แต่คนที่มาอยู่หลังได้เกิดการให้ไม่เท่ากันหรือเปล่า
ผมอยากยกเรื่องของแม่ปิง แม่ปิงจะอยู่ตรงระดับความสูง 460 เมตร ส่วนอีกที่หนึ่ง สูง540
ปรากฏว่าที่นี้ประมาณ 5 – 6 ปีก่อน ซึ่งเป็นป่าอยู่เลยแต่เดี๋ยวนี้เป็นใจหมดหมดแล้ว แต่ตอนนี้อยู่มา
100 ปีได้ สปก.ที่หนึ่งในเฉพาะที่เขายู่พอเกิดการตรวจดูตรงนี้ชาวบ้านดีใจมากเพราะว่าเขาจะได้
ตัวตนว่ามีความรู้สึกละเป็นพี่ของเขามานานและอีกอย่างจะได้เป็นหลักเป็นแหล่งมาก อีกประการ
หนึ่งที่จะแยกเปลี่ยนคนที่อยู่คนอยู่ไม่ได้แต่คนที่อยู่ได้ ไม่รู้ที่นั่นที่นี้ให้ใครให้ใครได้ตั้ง
50 – 60 และเป็นแสน ๆ ไร่ เขาก็ออกให้ได้ แต่คนที่อยู่บนดอยทำแค่ 80 ไร่ แต่ให้ไม่ได้ ไม่รู้เป็น
อย่างไร และเป็นอย่างอื่นหนึ่งว่าความขาดแคลนในการใช้พื้นที่ต้องนิยามให้ผมฟังหน่อยว่าขาด
แคลนนี้คืออะไร ถ้าขาดแคลนว่าเรื่องที่ใช่ป่าแต่ป่ายังอยู่ ผมคิดว่าคนที่อยู่ในป่าเขาจะรักษาได้
ดีกว่าคนพื้นราบ เพราะข้างล่างนี้ป่าแนวภูเขาที่นี้รักษาไม่เจอแล้ว หรือว่าขาดแคลนตรงนี้คือ ใช่ป่า
ได้แล้วยังดอยข้างนี้หรือเปล่า

พงษ์พัฒน์ สิบเบญจมาศ (ชัย)

ที่ผ่านมากจากประสบการณ์ทำงาน ปัญหาที่ดินเป็นเรื่องใหญ่ และโครงการตรงนี้น่าจะ
เป็นโครงการที่เข้ามาแก้ไขปัญหามาแบบบูรณาการ ผมเองเป็นคนคณะกรรมการแก้ไขปัญหาดิน แต่
ในทางปฏิบัติมันยังไม่เกิด เมื่อมีโครงการนี้เกิดขึ้นจึงดีใจมาก และขอเสนอให้ดูมติของชุมชน
(ด้านวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อในแต่ละชนเผ่า) ซึ่งงานวิจัยเรื่องไร่หมุนเวียนมีออกมามากใน
ข้อมูลเชิงวิชาการ แต่แนวทางการยังไม่เกิด ผมเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่รัฐเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวบ้าน
แต่ในนโยบายไม่สามารถปฏิบัติได้ ผมขอเสนอให้เอาความจริงในพื้นที่มาดู โดยทางหลักทาง
กฎหมายลงก่อน เพราะไม่่งหากเกิดปัญหาแบบไฟใต้ เพราะที่นี้มีเมล็ดเผ่าถ้าหากถูกขโมยมาจะ
เลวร้ายกว่า เพราะทางใต้มีแค่เผ่าเดียว และที่ทางนายอำเภอหลงไปประชาคมก็มีมติความยินยิตที่ได้

งจากกระทรวงเกษตรและการปฏิบัติที่เกิดจากงานวิจัยตรงนี้ เราจะนำมาใช้ได้อย่างไรกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเอาจุดที่มันมีอยู่อาจจะไม่ตรงตามหลักวิชาการ งานวิจัยหลายงานมันก็เกิด
ประโยชน์แต่ที่ผ่านมามีแนวทางปฏิบัติยังไม่เกิด ยังที่ผ่านมามี 46 – 47 คดีเฉพาะเรื่องของที่ดิน
เฉพาะในเขตป่ามีอยู่ 121 คดี ค่าเงินคดีในเรื่องของพื้นที่ 8,000 ไร่ นี่คือการฉ้อโกงโค่นจับไป

หลายพื้นที่ทางนายอำเภอก็เข้าไปช่วยดูบ้างพอ ๆ เกี่ยวกับการจัดเวทีทำงานก็จะลงไปช่วย
ส่วนปัญหาที่จะคล้ายกันบ้าง แต่เราจะทำยังไงให้สร้างความมั่นใจ เพื่อที่จะรีบมาแก้ปัญหา การมี
ส่วนร่วมมากกว่านี้ ก็ต้องให้โครงการนี้เป็นจุดเริ่มต้นเพราะอย่างที่ผ่านมาหนังสือแต่งตั้งออกมาเยอะ
มากมาย ตั้งแต่คณะกรรมการชุมชนมา ขวลิตมา ทักษิณ 2 สมัยมา ก็มีแต่คณะทำงาน ยังไม่มี
การปฏิบัติ การแก้ปัญหาเชิงนโยบาย ไม่อยากให้มีเงื่อนไข อยากให้มองความเป็น
จริงของพื้นที่

คุณธนชัย มุ่งจิต (ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น.มส.)

ในเรื่องกลไกการแก้ปัญหาที่ผ่านมามันแยกเป็นสองส่วนที่ชัดเจน และก็เป็นที่พอใจที่ควร
จะค้นหาแนวทางที่เหมาะสมน่าจะเป็นอย่างไร การประสานงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มโครงการมา
นั้นยังไม่เกิดความร่วมมือระหว่างกันอย่างแท้จริง เพราะทั้งสองส่วนก็ยึดหลักไม่เหมือนกัน แต่
ควรจะหาแนวทางความร่วมมือเพื่อให้เกิดแนวทางในเชิงปฏิบัติภาคประชาชนก็จะไปทำงานของ
ตนเองในขณะที่ส่วนปกครองก็มีแบบของตนเอง โจทย์ในวินาทีคือว่าต้องพูดให้ชัดเจนว่ามันควร
จะมีรูปแบบกลไกร่วมกันให้ชัดเจนกว่านี้และส่งผลไปยังระดับพื้นที่ด้วย เพราะใน ณ ปัจจุบันมา
ถกเถียงกันเรื่องการแก้ปัญหามันคงไม่ง่าย เพราะว่าภาครัฐเองก็ยึดกฎระเบียบต่างๆ ส่วน
ชาวบ้านเองก็ยึดถือความชอบธรรมเป็นหลัก เพราะฉะนั้นมันค่อยมาจัดมาร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

พลเอกสุรินทร์

จากปัญหาที่ยกมาตั้งแต่ปัญหาน้อย ๆ ตั้งแต่ปัญหาขั้นพื้นฐานจนถึงปัญหาระดับประเทศ
ถ้ามองการใช้กฎหมายโดยไม่มองข้อเท็จจริงก็จะไม่สามารถตัดสินใจอย่างที่ยกตัวอย่างขึ้นมาได้
เพราะข้อเท็จจริงถ้าไม่ตัดแล้ว ก็ไม่สามารถตอบอะไรได้ ผู้ที่กฎหมายต้องเอาข้อเท็จจริงมาใช้
ให้เกิดผล เขตพื้นที่ของรัฐให้ชี้แจงของตำรวจส่วนท้องถิ่น เช่น ที่อำเภอ อบต. สิ่งการมา
ตั้งแต่ปี 35 ระยะเวลา 13 ปีมาแล้ว เมื่อจะเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นต้องประสานงานด้วยกับทุกภาค
ส่วน ตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ฝ่ายปกครอง อำเภอด้วย รับรองจะเกิดการทำงาน
การพิสูจน์สิทธิที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม มันต้องเกิดเหตุอะไรอย่างนั้นเอง ควร
ตรวจสอบ หากผิดก็สามารถยกเลิกได้ ปัญหาทั้งหมดจะได้ถูกแก้ไขอย่างจริงจัง

นายอำเภอเมือง

เรื่อง"ป่าในเขตเทศบาล" นั้นเป็นเรื่องที่หาเจ้าภาพไม่ได้ อยากเรียนถามว่าจะมีแนวทางอย่างไร ส่วนกลางจะมีคำแนะนำและให้คำแนะนำหรือช่วยปัญหาตรงนี้ ควรต้องมีเจ้าภาพ ยกประเด็นนำไปสู่ระเบียบให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนกลาง หรือเป็นทรัพยากรอะไร หรือสวนเด็กเล่น ผมไม่อยากให้เกิดวิกฤตศรัทธา พูดกันไม่จบสักที เรื่องที่ 2 แนวทางการดำเนินงานแก้ไขที่ดินสุดท้ายจริงๆ แล้วควรลงไปที่ อบต. อยากให้ **อบต.เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ**ในพื้นที่จะไปสำรวจพื้นที่จะดำเนินการเรื่องอะไรก็ได้ แต่ อบต.ต้องเข้มแข็งขึ้น ส่วนนายอำเภอเป็นผู้ประสานงาน ผมอยากจะทำให้ อบต.มีส่วนร่วมเรื่องที่ดินป่าไม่เข้าไป อบต.ก็จะมีนายกและปลัดที่หมู่บ้านจริงๆ ก็จะมีสมาชิก อบต. ฝ่ายปกครองจะเป็นตัวแทนของนายอำเภอ ปลัดอำเภอ เพราะมีบ้านอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว เราจะมีการประชุมผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว มีอะไรมีสภาพปัญหาอะไรเราสามารถอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว อยากจะทราบเรียนขอเสนอว่าในพื้นที่อยากให้ อบต.มีส่วนร่วมการบริหารจัดการพื้นที่เพราะมีงบประมาณและอยู่ใกล้ขีดประชาชน จะได้เป็นตัวกลางสามารถรวบรวมความร่วมมือจากหลายฝ่ายรวมทั้งภาคเอกชน NGOทั้งหลาย เพราะไม่อยากจะเห็นการใช้คำว่า ธุรณาการ แต่การทำงานต่างคนต่างทำ ในขณะนั้นในบางครั้งภาคเอกชนไปทำงานดำเนินงานอยู่ในพื้นที่ บางทีเห็นหน้ากันไม่เห็นหน้ากันมาแต่ไม่รู้ว่าจะทำอะไรกันบ้าง เป็นเรื่องจริงเรื่องเก่าก็คือเรื่องเก่ามันคือบทเรียน ถ้าหากมันอย่างเดิมแล้ว การบริหารงานในยุคใหม่จะไม่เกิดผลไม่มีประโยชน์ จึงอยากให้ อบต. เป็นหน่วยงานที่ต้องบริหารจัดการปัญหาที่ดินโดยตรง

พลเอกสุรินทร์

เท่าที่ฟังข้อมูลต้องมองสองภาค แต่ถือว่าเป็นมิติหมายที่ดี ที่แต่ละท่านสะท้อนออกมาจะได้ชี้แนะไปหาข้อในส่วนกลางมีมุมมองและแนวความคิดเป็นเรื่องที่ดีมากมาย ส่วนในเรื่องของการแก้ปัญหาพื้นที่ป่าที่จริงแล้วเหมือนกันทั่วประเทศ คิดไปคิดมาก็เรื่องเดิมคงจะเป็นเรื่องที่ฝ่ายวิจัยต้องนำไปคิดและนำเสนอต่อ ส่วนที่ท่านนายอำเภอพูดเมื่อก็เรียนท่านว่าจะนำไปติดต่อในการสำรวจข้อมูลจริงๆ แล้วผมคงไม่ใช่โดยตรงจริงๆ ส่วนที่ผมรับผิดชอบคือคนเดียว ที่จะเข้ามาเข้าโครงการความยากจนแต่บังคับอยู่ในภาคปฏิบัติแล้วมี 7 ส่วนกรมที่เกี่ยวข้อง การสำรวจข้อมูลนี้เรียนท่านนายอำเภอ อย่างว่าแต่ท่านทุกขใจเลย ผมก็ทุกขใจ ทุกขใจเพราะผมเคยอยู่บ้านนอกมาก่อน การที่จะสำรวจข้อมูลต้องคิดให้ครบก่อน อันนี้ไม่รู้วิจารณ์โดยผมก็พูดกับทางกระทรวงทางปกครองบอกว่า ดีจะรีบโครงการมา ๆ ออกไปในขณะที่ข้อยุติยังไม่จบ การสำรวจข้อมูลต้องรู้ก่อนว่าจะนำข้อมูลไปทำอะไรให้ชัดไม่ใช่ให้รู้คุณเดียว และก็มาออกแบบสอบถามให้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามกระทรวงอะไรก็ได้ นายอำเภอคงไม่เสียสิทธิ์ที่จะเบื่อบเพราะเขาตั้ง ชาวบ้านจะเบื่อนายอำเภอไม่อยากคุยด้วย นายอำเภอมาอีกแล้ว ถ้าอีกแล้ว ถ้าอยู่ไหนแหละ แล้วเมื่อเขาไปแล้วการ

ประมาณผลผลิตจะทำอย่างไร เพื่อนำไปสู่การใช้ข้อมูลที่ต้องและชัดเจนและนี่คือสิ่งที่เรา
อยู่คือกระบวนการหนึ่งที่จะให้ อบต.ร่วมดำเนินการด้วย จะรับเป็นข้อเสนอเข้าไป สิ่งสำคัญที่เราคือ
ชอบสิ่งแต่ไม่ชอบให้เงิน เป็นสังขรณ์ทุกหน่วยงานทั่วโลก ประเทศไทยก็จะเป็นอย่างนี้ สิ่งที่เรา
วันแต่ไม่มีคน ส่วนทางป่าไม่มองขอเป็นกำลังอีกคนหนึ่งอย่างไรคิดว่าเขามองเราเป็นผู้ร้ายอยู่
เรื่อย ถ้าไม่มีองค์กรนี้ป่าไม่ประเทศไทยคงลำบากเหมือนกัน สิ่งแวดล้อมต้องดูแลรักษา
เพียงแต่ว่าการะบวนการบริหารจัดการต้องใช้ข้อมูลที่ชัดเจนไม่ว่าระดับบนสุดหรือระดับกลาง หรือ
ผู้รับไปปฏิบัติก็ตามให้มันชัดเจน สรุปคือหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแม่ฮ่องสอนจะเป็นสาوابริสุทธิ์
ต่อไป ถ้าหากเราช่วยรักษาไว้

ดร.สิธการณ

สรุปบางส่วนของสิ่งที่คิดว่า น่าจะทำงานต่อในพื้นที่จะขยับเป็นงานต่อข้างหน้า สำหรับ
คนในพื้นที่แยกเป็น 2 ส่วน สำหรับงานในพื้นที่และงานส่วนกลางจะต้องขับเคลื่อน ในส่วนงานใน
พื้นที่ก็คงจะมีงานอีก 2 ส่วนเหมือนที่เราคุยกันวันนี้เรื่องนำร่องที่ดิน

1. ในแง่ของการเก็บข้อมูลคงจะเริ่มต้นจากทุกฝ่ายดูเหมือนว่าการมีส่วนร่วมของการเข้าไป
ทำงานร่วมกันรวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูล อาจไม่สมบูรณ์และยังอยู่ในระยะเริ่มต้น มีเวลาการทำงาน
อีกช่วงหนึ่ง นี่ก็เริ่มได้แค่ 2 – 3 เดือนเอง เพราะฉะนั้นคือการมาทำขอแบบที่ว่ามันจะเป็นอย่าง
นี้และถ้าหากจะมีการฟอร์มทีมงานกันทุกฝ่ายรวมทั้งอยากรู้ได้ว่าหน้าที่ทำป่าไม่รักษาเขต

อุทยานมาร่วมด้วย ในการใช้ข้อมูลท่านพลเอกสุรินทร์พุฒตั้งแต่มารู้ถึงว่าต้องดึงพื้นที่ออกมา
ชาวบ้านในพื้นที่มาทำเหมือนแผนผัง การสำรวจข้อมูลนั้นคือเรื่องแรก

2. การสร้างทางเลือกในการบริหารจัดการซึ่งนำไปสู่การจำกัดเขต จำนวนขนาดพื้นที่หรือจะเพิ่ม
ขนาดที่เท่ากัน อาจต้องสนับสนุนในเรื่องของการจัดการทางเทคนิค หรือทางเลือกที่ทำให้ชาวบ้าน
อยู่กับพื้นที่ป่าไม่ได้แล้วยังยืน ไม่ขยายพื้นที่เพิ่มเติมแยกกันก็อยู่ได้

3. ประเด็นที่ว่าทีมงานควรจะมีความเชื่อมโยงกับ อบต.และมีการเชื่อมต่อกันที่โยงอยู่เพราะ
เป็น"แบบ"ของงานที่วางไว้อยู่แล้ว ถ้าดียิ่งๆ ขึ้นก็จะดี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อกันฝ่าย

ในส่วนกลางเองหลังจากวันนี้ สกท.ก็จะประสานทาง ศตจ.ด้านที่ดิน ทางคุณชัยวัฒน์ซึ่ง
เป็นคณะทำงานใน ศตจ.ที่ดิน จะนำเสนอตัวอย่างแม่ฮ่องสอนขึ้นไปในลักษณะไหนอย่างไร
เพราะว่าแนวปฏิบัติที่จะออกถ้ามันไม่มีข้อเท็จจริงจากพื้นที่จะไม่แน่นัก การขยายขยายไปใน
พื้นที่นั้นแนวปฏิบัติจะออกถ้ามันไม่มีข้อเท็จจริงจากพื้นที่จะไม่แน่นัก การขยายขยายไปใน
จังหวัด อีกทั้งจะเป็นเรื่องของกระบวนการนำเสนอหาที่ดินวัดเช่นที่ดินลักษณะนี้ 2.การมีนโยบายคำสั่ง
การแบบนี้ จะช่วยเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่สามารถใช้ในการพิจารณาและดูแลตามสภาพความ
เป็นจริงของพื้นที่ได้

ตัวแทนอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

เบื้องต้นส่วนของข้อมูลและแผนข้อมูลหมู่บ้านและแผนการจัดการที่ดินในส่วนพหุขอ.ปาย คือ บ้านโป่งร้อน บ้านแม่มิ่ง ได้ดำเนินการไปแล้ว สิ่งที่ยากเห็นคือความร่วมมือในการทำงานจริงๆ ตามโครงการแล้วรายละเอียดขอเสนอภาคประชาชน ข้อมูลเบื้องต้นก็จะทำโดยภาคประชาชนร่วมกันกับทีมนักวิชาการหรือ มช. หรือสกว. เสร็จแล้วหลังจากนั้นก็จัดทำเวทีประชาคมเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง มาในเวที 3 ฝ่ายหรือ 4 ฝ่าย ตรงนี้เองที่**จริงแล้วน่าจะร่วมคิดและร่วมวางแผนตั้งแต่แรกแล้ว** ไม่ใช่ทำให้ภาคอื่นฯ มาร่วมเวทีสุดท้าย ถ้าตามจริงๆ แล้วมันต้องไปคุยที่ด้วยกัน มาร่วมประชุมข้อมูลในการทำงาน ถ้าได้เริ่มตั้งแต่แรกทุกขั้นตอน พอมาในเวทีที่หรือประเด็นต่างๆ ที่ตัดสินใจไม่ได้ปัญหาเชิงนโยบายก็เสนอขึ้นไปจะง่ายกว่า เสนอว่าขั้นตอนน่าจะมีการยืดหยุ่น พิจารณาร่วมกันเหมือนกับการยอมรับกันแบบเบื้องต้น แล้วเราก็เสนอว่าน่าจะทำอย่างนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งให้เราทำอย่างไร ข้อมูลหลักๆ ก็ต้องให้ชาวบ้านได้รับรู้ ตัวโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี

ดร.สิลาภรณ์

ข้อเสนอนี้รับด้วยความยินดีและขอส่งให้ทีมวิจัยในพื้นที่รับไปได้เลย คนในพื้นที่ก็อยากร่วมงานกับเจ้าหน้าที่อุทยาน เจ้าหน้าที่ป่าไม้และฝ่ายปกครอง ความจริงงานเพิ่งเริ่มต้นได้ 2 เดือน หวังว่าคงได้ร่วมงานและเก็บข้อมูลทั่วไปด้วยกันก็จะเข้าใจด้วยกัน โดยใช้งบประมาณของสกว.พอจะไปได้เลย ตอนที่รองจะยากกว่าตอนที่ขาย อันนี้จะต้องหาวิธีใช้ งบประมาณที่เดียวจะง่ายกว่า ทุกหน่วยจะได้รับการสนับสนุน

ส่วนป่าสงวนในเขตเทศบาล เจ้าหน้าที่ฝ่ายใดจะรับผิดชอบยั่งยืนอยู่ ให้ต้นสังกัดส่งเรื่องไปให้ทางจังหวัดแก้ไข

ตัวแทนชาวบ้านห้วยมูล

ตอนที่มีการประกาศเขตป่า ไม่มีการไปพูดคุยกับชาวบ้านเลย อยู่ๆ ก็ลงไป เอาหลักไปปักๆ แล้วปักเลย เราไม่รู้ว่าการันแต่เราพูดความเป็นจริงที่มีคนทำให้ชาวบ้านหวาดระแวง ชาวบ้านทำมาหากินอยู่บนดอยด้วยความสบายใจ ไม่ค่อยมีปัญหาความจนความรวยมันวัดกันไม่ได้ **มันอยู่ที่ความสบายใจมากกว่า** โครงการนำเสนอข้อมูลไปมีคนที่ให้ความร่วมมือ ชาวบ้านรู้สึกภูมิใจขึ้น แต่ไม่รู้ว่าจะจริงจังขนาดไหน พูดแล้วทำอีกอย่าง ทุกวันนี้ติดขึ้นกับชาวบ้าน ทางป่าไม่อุทยานห้วยน้ำดังอาจจะเข้าใจ เพราะทำหน้าที่มากเหลือเกิน อยากให้ทางป่า

ไม่สร้างความเข้าใจ ถ้าอุทยานที่ทับทิมขาวบ้านจะให้ถอนก็ถอนไม่ได้ ทั้งๆ ที่ชาวบ้านอยู่มาก่อน แต่ทำไม่ถอนไม่ได้ นี่ก็เป็นปัญหา

คุณชัยวัฒน์

ความคิดในการแก้ไขที่ดินในเขตป่า ฝ่ายวิญญูต้องนำไปติดต่อ เรื่องของการสำรวจข้อมูล การสำรวจข้อมูลต้องถามก่อนว่าจะนำข้อมูลไปทำอะไร การประมวลผลข้อมูลจะทำอย่างไรเพื่อให้การนำไปใช้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง และการสั่งการต้องมีคนและงบประมาณด้วย แม่ฮ่องสอนของเราสวยงามมากกว่าหลวงพระบางซึ่งเป็นมรดกโลกถ้าหากเราทำได้

ดร.สิลาภรณ์

จากสิ่งที่ได้หารือกันมาพอที่จะสรุปแนวทางการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

- 1 ขอให้เจ้าหน้าที่หน่วยป่าไม้ต่างๆในพื้นที่ที่เข้าร่วมในกระบวนการนี้ด้วย
- 2 ทีมวิจัยช่วยระบุประเภทปัญหาที่ดินในพื้นที่ให้ชัดเจน
- 3 ต้องการให้มีการวางกลไกการทำงานร่วมกันเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์
- 4 ทีมวิชาการควรมีการเชื่อมโยงกับ อบต.
- 5 แนวปฏิบัติสองแบบคือ ให้ทำแบบข้อมูลที่เหมาะสมและการจัดทำแก้ไขปัญหาให้ใช้ดุลพินิจที่สอดคล้องกับพื้นที่

กระบวนการที่ทางสทท.ได้นำเสนอไปนี้ก็พยายามที่จะทำให้นักทฤษฎี เพราะถ้าใช้ต้นแบบอย่างนี้ทั้งประเทศเกรงว่าจะเกิดปัญหา เพราะการที่จะทำให้สื่อเอางานได้อย่างแท้จริงก็ต้องมีข้อมูล เป็นการเสริมแรงการบูรณาการของหลายๆ

พลเอกสุรินทร์

ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลชุดนี้พูดแล้วมีประมาณสิบสี่วัน ไม่รู้เช่นที่ผ่านมามีแต่คำสั่งมาให้ทำโน่นทำนี่แต่ไม่มีงบประมาณในการสนับสนุน

ดร.สิลาภรณ์ : สรุปส่งท้าย

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกท่าน โดยเฉพาะกลุ่มตัวแทนชาวบ้านที่ได้มาแล้วให้ทราบถึงข้อมูล และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ผ่าผ่านท่านที่เป็นตัวแทนจากเขตอุทยาน เขตป่าสงวน เขตรักษาพันธุ์ถึงเจ้าหน้าที่จะได้เข้ามาทำงานกันในช่วงต่อไป การแก้ปัญหาที่ดินนั้นนับตั้งแต่จดทะเบียนเป็นต้นมาพบว่าภาครัฐนั้นไม่มีขีดความสามารถที่จะจัดการปัญหาที่ดินที่รับผิดชอบมาได้ตั้งแต่ต้นเพราะว่าข้อมูลไม่มี และคลื่นไม่ได้ ได้แต่ตรวจสอบปริมาณ(ปัญหาความต้องการ)

และก็ยังอยู่แต่การชี้เขตติมานอยู่ ฉะนั้นการทำในเรื่องชี้บพลาย(สิ่งที่จะมาตอบตนเอง)กำลังเริ่มขยับ ขณะเดียวกันก็เริ่มมาตุข้อมูลจริงในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาแบบตัดเฉพาะตัว ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาแบบสั่งมาบ้าง มากบ้างน้อยบ้างก็จะมีปัญหาหมดคือถ้าสั่งมากกว้างเกินไปพื้นที่ก็จะบอกว่าไม่มีแนวปฏิบัติ ซึ่งมาชัดเกินไปก็จะกลายเป็นมาสร้างปัญหาให้กับข้อเท็จจริงของสภาพในพื้นที่ เพราะฉะนั้นมันลำบากนี่ยังไม่ได้พูดถึงกรณีชาวบ้านที่ได้รับความสะดวกหรือจริง เวลาให้อำนาจกับคนในพื้นที่นั้นมักจะเกิดโรคแทรกขึ้นเสมอ วันก่อนไปที่อุทยานเขา น้ำข้อมูลมากางี้หู้ดู และก็บอกว่าเขตนี้ออกก มีการกันใหม่ ก็ลองเอามาดูว่าพื้นที่ที่เขากั้นออกนั้นมีใครถือครองบ้าง ก็ปรากฏว่าเป็นพื้นที่ของนายทุนถึง 8 แปลงซึ่งทำให้เห็นว่านายทุนจะเข้าไปถึงให้เหล่านี้ได้งายเมื่อเกิดการคัดการในระดับพื้นที่ ซึ่งก็ต้องหาทางป้องกันด้วยเช่นกัน ไม่ใช่ว่าทำให้เกิดการชี้ตุัดพิณิจเข้ากับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่แล้ว แต่ว่าทำให้เกิดปัญหาพวงม้ออีกเกิดความไม่เป็นธรรมในรูปแบบอื่นๆ เกิดความไม่เสมอภาคกัน นั้นเป็นสิ่งที่เราไม่อยากให้เกิดขึ้น

และสุดท้ายต้องขอขอบคุณทีมงานส่วนกลาง ทีมงานจากกรมที่ดิน ทีมงานของทางนพลเอกสุรินทร์และทางสปก.ที่ได้มารับทราบปัญหาและข้อเสนอจากพื้นที่เพื่อจะได้นำไปเชื่อมต่อกับงานในเชิงนโยบายที่ส่วนกลาง และขอขอบคุณทีมวิจัยจากมช.และทีมวิจัยในพื้นที่ซึ่งได้ช่วยให้ข้อมูลจากชาวบ้านเรียบเรียงขึ้นมาได้อย่างชัดเจน ซึ่งเหล่านี้จะคอยๆนำไปสู่การแก้ปัญหา ต้องเรียนให้ทราบว่าแม่ฮ่องสอนนั้นอยู่แถวต้นๆ ถ้าจะแก้ปัญหาที่ดินได้ก่อนก็คงต้องลงพื้นที่เพราะว่าเรามีข้อมูลพร้อม จังหวัดอื่นเขาจะไม่มีและเมื่อไม่มีข้อมูลก็จะแก้ไยยากมากคือพูดๆไปไม่ว่าจะสั่งอย่างไร บอกว่าหาชี้บพลายไว้ได้แล้วยังงักจะทำไมได้ เพราะไม่มีข้อมูลที่บอกว่าใครเข้าไปถือครอง จะแยกกันอย่างไรเงื่อนไขอย่างไรซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องข่างละเอียดและยังมงานต้องทำอีกมาก

ภาคผนวก 8

สรุปประเด็น

การประชุมติดตามความคืบหน้าแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 2 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัด ชัน 4

23 ธันวาคม 2548

รองผู้สมัคร สดจ.มท.

ปัญหาของแต่ละจังหวัดย่อมมีการเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละท้องที่ ส่วนในจังหวัด
แม่ฮ่องสอน ที่พบปัญหาคือเรื่องที่ดิน โดยที่ท่านพลเอกสุรินทร์เข้ามาจัดการเรื่องที่ดิน

ประธานที่ประชุม (พลเอกสุรินทร์)

เรื่องความยากจนเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับคน หากคนยากจนก็เป็นเรื่องของมหาดไทย
รับผิดชอบต้องช่วยแก้ไข ท่านผู้ว่าเดิมท่านได้เสนอเกี่ยวกับเรื่องการจัดที่ดิน ตรามติที่อนุมัติ
ไว้เรียบร้อยแล้ว ไม่มีเนื้อหาที่ตรงกันก็จะไม่สามารถแก้ไขเรื่องปัญหาที่ดินทำกินได้ หากทำเป็น
แผนแม่บท ฝ่ายปกครองต้องยึดเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ

ดร.ลีลาภรณ์

ประเด็นที่กลุ่มชาวมาอยู่ก่อนหรือหลังไม่ใช่ประเด็นสำหรับแม่ฮ่องสอน เพราะ ถึงเขา
มาอยู่หลังก็ไม่ว่าจะย้ายไปอยู่ที่ไหน ด้วยบริบทของแม่ฮ่องสอนนั้นมีแต่ป่าและเขา แนวทางยุติคือ
จะทำอย่างไรที่ทำให้เกิดการดูแลรักษาป่าไปด้วยกันได้ น่าจะมาพิจารณามาตรการที่จะจัดการที่ดิน
ในเขตป่าอย่างรัดกุมไม่ให้มีการขายพื้นที่ถือครองออกไปกว่าเดิมได้อย่างไร จะมีการอนุรักษ์
พื้นที่ป่าได้อย่างไร ข้อเสนอเหล่านี้ที่ทางภาครัฐจะดำเนินการต่อหรือไม่อย่างไร บนเงื่อนไขที่ว่า
แม่ฮ่องสอนไม่มีที่ดินเป็นทีราบ ไม่สามารถย้ายชาวบ้านออกมาได้เพราะมีจำนวนมาก

คุณชัยวัฒน์

มองว่า การทำงานในพื้นที่ทดลองที่ใช้เป็นตัวแบบที่จังหวัดประเทศ เป็นปัญหาว่าจะแก้ไข
ในพื้นที่อย่างไร

เมื่อประมวลแล้วจะเป็นภาคใหญ่ ๆ อยู่ 3 ภาพ ได้แก่

- ❖ สถาปนาปัญหาความยากจน
- ❖ การบริหารจัดการ
- ❖ การสร้างความยั่งยืน

➤ **ภาพแรก** คือ ภาพของสภาพของปัญหาความยากจน พื้นฐานมาจากที่ดิน ถ้าที่ดินมีความมั่นคงแล้วการพัฒนาในแต่ละอาชีพก็เติบโตและชัดเจน ไม่ว่าจะทำในระดับท้องถิ่นหรือว่าภูมิภาคก็ตาม โดยส่วนใหญ่ประชาชนมักจะถือครองในที่ดินของรัฐไม่มีเงินไปซื้อที่ดินทำ ทำ สิ่งที่ต้องดูคือว่า ในบริบทของผู้ดูแลป่าต้องดูแลรักษาสภาพแวดล้อม สิ่งที่กำลังคือการจำแนกพื้นที่ต้องเกิดจากทั้งบนลงและล่างขึ้นบน ถ้าสองจุดนี้บริหารเข้ากันได้การจำแนกพื้นที่จะประสบผล

แนวคิดในการจำแนกน่าจะมองไป 2 อย่าง

1. **พื้นที่เด็ดขาด** ต้องหาวงกันเพื่อส่วนรวม ต้องมีอยู่ตัวว่าใครมาก่อนใครเป็นผู้มีสิทธิ์ ต้องมีการขบวนการพิสูจน์สิทธิ์ว่าใครมาก่อนใคร เมื่อได้ข้อมูลก็ชี้ว่าผู้ที่มีสิทธิ์ ในภาคที่ชี้ว่ารัฐมาก่อนนั่นต้องมีกระบวนการเคลื่อนย้ายที่พึงพอใจหรือไม่ทำให้เขาเสื่อมจากพื้นที่เดิมเพื่อส่วนรวม
2. **พื้นที่ผ่อนปรน หรือกันออก** ทั้งภาคราชการ ภาควิชาการ ภาคชาวบ้าน ทั้งสามภาคต้องช่วยกันมอง ถ้าผ่อนปรนคนอยู่กับป่าได้

➤ **ภาคที่สอง** คือ ภาพการบริหารจัดการ การบริหารจัดการต่าง ๆ เหล่านี้จะมีลักษณะที่เหมือนกันลักษณะการทำงานต่างกันก็เหมือนกันเรียนมาจากคนละโรงเรียน ถ้าหากนำสิ่งที่ทุกภาคส่วนมาบริหารจัดการก็จะทำให้เกิดภาพลักษณะที่สื่อก็คือการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบ หลักการบริหารจัดการนี้ควรที่จะนำข้อคิดทุกฝ่ายมาผสมผสานแล้วเกิดเป็นตัวแบบที่จะนำมาใช้ทุกกรณี

➤ **ภาพที่สาม** คือ ภาพการสร้างความยั่งยืน มองเป็น 3 ด้านคือ การยึดครอง ดำรงชีพ สิ่งแวดล้อม

1. **ยั่งยืนในการถือครอง**สำคัญที่สุดต้องมองเรื่องความยั่งยืน ความยั่งยืนไม่ได้มองด้วยระเบียบกฎหมาย หรือว่าระเบียบบังคับเท่านั้น ต้องมองชัดเจนใน 2 มุม คือ 1. เรื่องเอกสารที่ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ เป็นเอกสารที่ภาครัฐยังคงเกี่ยวข้องอยู่ 2. กระบวนการตรวจสอบและติดตาม ถ้าไม่มีการบวนการที่ยุติสุดท้ายจะไม่เกิดผล
2. **ความยั่งยืนในการดำรงชีพ** ถ้าดูแต่ในเรื่องที่ดินอย่างเดียวไม่ดูในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน การส่งเสริมอาชีพ การตลาด พัฒนาไปสู่ทรัพย์สินและเงินทุนก็จะไม่ทำให้เกิดความยั่งยืน

3. **ความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม** แม้เป็นพื้นที่อนุปรณก็ตาม ถ้าไม่ดูแล สุดท้ายต้องทิ้ง เพราะว่ามันจะเสื่อมโทรม ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ต้องมีการช่วยเหลือ หากช่วยนำภาควิชาการเข้าไปให้มีรูปแบบการจัดการที่ดี เชื่อว่าจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการรักษาสภาพแวดล้อม

✓ **ทั้งสามด้านจะสร้างความยั่งยืนและเชื่อว่า จะก่อให้เกิดการแก้จนที่มั่นคงและยั่งยืนได้**

ประธานที่ประชุม

ถ้ามีการอนุรักษ์บอกได้หมายความว่ามีการใช้พื้นที่มากเท่าไรหรือไม่ให้เกิดการกระเทป ข้อเท็จจริงในพื้นที่ว่าป่าแต่ละอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไร เชื่อว่าต้องอาจกรายย่อยขึ้นมาเป็นต้นแบบของชุมชนซึ่งเป็นรากจริง ๆ เพื่อให้เกิดการครบถ้วนของโครงการ

คุณบุญยืน

น่าจะเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เหมือนกับที่ชุมชนได้มีการเสนอมาให้มีสิทธิได้พื้นที่ในไร่หมุนเวียนเป็นเรื่องที่สำคัญ ส่วนป่าไม้ที่ต้องการลดพื้นที่ไร่เพื่อปลูกป่าเนื่องจากคิดว่าป็นสาเหตุที่ทำให้ป่าหายไป ห้วยมูลมีป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ในการทำไร่หมุนเวียนนั้นปีที่ 4 -5 นั้นป่าไม้จะขึ้นมาก หมายถึงว่า การที่คนข้างนอกเข้าใจว่าการทำไร่หมุนเวียนทำให้ป่าหมดไปแต่ที่จริง กลับทำให้ป่ามีความหลากหลายมากขึ้น ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องเอาออกมาให้ได้ งานวิจัยก็ออกมาแล้วว่าไม่ได้ทำให้เกิดการทำลายป่า มองอีกด้านลักษณะการใช้ป่าแบบนี้ พื้นที่การใช้ครอบร่วประมาณ 5 ไร่ มอว่า 7 ไร่ ใช้ไป 35 ไร่ มันไม่แบบนี้ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ที่จะมานำออกมาเสนอซึ่งทางอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ทำวิจัยในเรื่องนี้ น่าจะให้ชาวปกาเกอญอที่ทำไร่หมุนเวียนมีความเป็นอยู่อย่างมีความมั่นคงในที่ทำกิน

คุณ อรทัย ตัวแทนมหาดไทย

งานที่ต้องดำเนินการ

1. **ในเรื่องของลำดับเวลา** การก่อสร้างชุมชนเป็นประเด็นที่จะต้องมีการนำข้อมูลมาเขียน เช่น ป่าช้า ที่บอกระยะเวลาได้ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความชัดเจน

2. **การกำหนดการใช้ป่า** การจัดการป่าต้องหาข้อมูลมาเพิ่มเติม มุ่งกับป่ากาะญอ ต้องดูถึงความแตกต่างเพราะว่าไม่เหมือนกัน ต้องมีการพูดคุยกันเพื่อหาข้อตกลงในแต่ละพื้นที่ การกำหนดระเบียบกฎกติกาเพื่อเป็นพื้นที่ป่าชุมชน หาข้อตกลงตัวเพื่อใช้ไปพลาง ๆ นำไปทดลองใช้ถ้าไม่เกิดความยั่งยืนหาแนวทางใหม่

3. การบริหารจัดการ เพื่อให้ชาวบ้านใช้ที่ดินได้ภายใต้การกำกับของภาครัฐ เพื่อให้ชาวบ้านมีความสบายใจและมีความมั่นคง ยอมรับการดำรงอยู่

4. การดูแลเรื่องอาชีพ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามที่มีการตกลง โดยเรื่องข้อมูลที่เป็นประโยชน์ชนมากเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ อย่างน้อยจังหวัดน่าจะมีฐานข้อมูลว่าตอนนี้ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร การควบคุมข้อมูลเหล่านี้จำเป็นมาก

5. กลไกการบริหารจัดการ เพื่อให้เห็นข้อมูล เพื่อให้การใช้พื้นที่การส่งเสริมการบริหารจัดการของคนในพื้นที่ เพื่อให้มีการอ้างอิงเพื่อการเดินหน้าไปด้วยกันได้ จำเป็นมากเพราะในที่สุดต้องมีการกำหนดพื้นที่ ต้องมีการพิสูจน์สิทธิ์ เพื่อช่วยเหลือชีวิตเขา การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนควรจะเข้ามาด้วย เพราะว่ามองคนละมุม อยากเสนอว่าถ้าคิดเรื่องกลไกควรช่วยระหว่างกลไกต่อเชื่อมของจังหวัด

คุณชัยวัฒน์

สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหา ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน น่าจะหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องว่าอะไรควรอนุรักษ์ ควรที่จะลองใหม่ตรงนั้นควรที่จะจัดการ ไม่ต้องรอภาพถ่ายทางอากาศแล้วมาจัดการ รอการพิสูจน์พื้นที่จะลำบาก ชาวบ้านอยู่ร่วมกับป่าต้องมีการพิสูจน์ พอได้คำตอบที่เด็ดขาดกว่ากันได้ในระหว่างที่พิสูจน์สิทธิ ห้ามมีการละเมิดพื้นที่สิ่งที่ไม่ได้เอกสารสิทธิ์ก็ได้อยู่ภายใต้กฎและกติกา

คุณอรทัย

การพิสูจน์ก็พิสูจน์เท่านั้น ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาคำตอบได้ คือให้ผิดก็ไม่สามารถที่จะไปไหนได้ ฉะนั้นจะทำอย่างไร เป็นคำตอบที่เราต้องหากัน

ประธานที่ประชุม

พิสูจน์สิทธิ์กว่าตามนั้นแต่ในเรื่องของมนุษย์ก็ต้องการทำ ตามกรรม. ไม่มีการจับกุมเพื่อเช้ตึก เช่น ไปเลื่อนลอยนั้นเป็นจริงหรือไม่ ตรวจสอบได้ การตัดสินใจตรงนี้ ต้องมีการศึกษาและวิจัยข้อมูล

ดร.ธิดาภรณ์

อยากเสนอให้ทั้ง 4 อำเภอรับรอง

1. ไปรับมอบหมายจากจังหวัดให้มีการดำเนินการเรื่องการบริหารจัดการปัญหาที่
ทำกินให้มีความเหมาะสม
2. มีแผนพัฒนาอาชีพที่มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีพในเขตป่า

3. มีกติกาที่ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกับป่า สิ่งนี้เป็นกติกาที่ร่วมกัน ส่วนทางอำเภอจะเอาใครมาร่วมก็แล้วแต่ทางอำเภอสามารถหามาร่วมได้ แล้วทำการหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ควรที่จะมีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อยืนยันให้ประชาชนได้ทำตามแล้ว

รัฐบาลก็ได้เลือกปัญหาความยากจนเป็นปัญหาแรกในการแก้ไข ในการประสานงานเรื่องการแก้ไขความยากจนนั้นมีมาตรการเสริมการประสานนโยบาย โดยผู้ว่าฯ อโธ เป็นเจ้าภาพในการประสานงานผู้สกก. เพื่อนำเสนอนายกรัฐมนตรีต่อไป

สถานการณ์ปัญหาที่ดินและแนวทางการจัดการ กรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการที่ดิน
ในเขตป่าของชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภายใต้งานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ
(ระบบสนับสนุนการจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

สถานการณ์ปัญหาที่ดิน

- ส่วนใหญ่ มีที่อยู่อาศัย - ที่ทำกินอยู่ในเขตป่าของรัฐ
ไม่ได้รับการรับรองสิทธิในที่อยู่-ที่ทำกิน
ไม่มีกรรมสิทธิ์/เอกสารสิทธิ แม้จะได้เข้าครอบครองพื้นที่
ก่อนประกาศเป็นเขตป่า (85 %)
- มีไม่เพียงพออย่างชีพ ต้องการให้รัฐจัดสรร/ขยายที่ทำกิน(10%)
- ไม่มีที่ทำกิน ต้องเช่าที่ดินผู้อื่น ต้องการที่ทำกิน (5%)

สถานการณ์ปัญหาที่ดิน

- มีการประกาศเขตป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมทับที่ทำกิน, ที่อยู่อาศัยและทับที่ป่าชุมชน
- ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่างการทำไร่หมุนเวียนกับการทำไร่เลื่อนลอย มีการจับกุมดำเนินคดีชาวบ้านที่เข้าไปทำกินในไร่เหล้า (หมุนเวียน **3-5-7-10** ปี), วัตถุประสงค์เฉพาะปีเพาะปลูกปัจจุบัน
- รัฐไม่ยอมรับสิทธิ และสนับสนุนการจัดการที่ดินและป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าตามวิถีของชุมชน

สถานการณ์ปัญหาที่ดิน

- นโยบายมาตรการจำกัดพื้นที่ / การประกาศเขตป่าทับที่ทำกิน
ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแย้งซึ่งในการใช้พื้นที่ทำกินระหว่าง
ชุมชน มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และป่าต้นน้ำ
- ชุมชนอยู่อย่างหวาดระแวง ขาดความมั่นใจ และไม่มี ความ
มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย-ที่ทำกิน และป่าชุมชนที่เคยดูแล
จัดการตามจารีตชุมชน

แนวทางแก้ปัญหาที่ดินที่ดำเนินการไปแล้ว

- การจัดทำแผนและข้อเสนอภาคประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (การจัดการปัจจัยการผลิต) (ศตจ.มท./พอช.สกว.)

พื้นที่นำร่อง: **106** หมู่บ้าน **25** ตำบล **2** เทศบาล **7** อำเภอ

ระยะเวลา กค.- ธค.**48**

- การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการที่ดินในเขตป่าของชุมชน(รูปธรรม)

พื้นที่นำร่อง: **6** กลุ่มชาติพันธุ์ **12** หมู่บ้าน **8** ตำบล **4** อำเภอ

ระยะเวลา มีย.**48** — พค.**49**

(ภาคีความร่วมมือระหว่างภาคราชการ ภาคประชาชนและภาควิชาการ)

ผลและความคืบหน้า (กรณีศตจ.ปชช.มส.)

- แผนข้อเสนอและแนวทางแก้ปัญหาที่ดิน
 - ให้รับรองสิทธิ/ให้เอกสารสิทธิในที่ทำกินและที่อยู่อาศัย
 - ยอมรับและให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่า
- แนวทางแก้ 3 แนวทาง
 - ชุมชนทำเอง : สำรวจวัด/จำแนกพื้นที่/จัดทำแผนที่การใช้ที่ดิน
 - ประชาคมสร้างกฎกติกามาตรการควบคุมดูแล
 - ชุมชน อปท. ราชการ : ร่วมสำรวจสร้างความชัดเจน/พิสูจน์สิทธิ
 - จัดทำประชาคมรับรอง/ข้อบัญญัติตำบล

ผลและความคืบหน้า (กรณีศตจ.ปชช.มส.)

ผลักดันนโยบายและกฎหมาย

- ให้มีการสำรวจ/พิสูจน์/รับรองสิทธิ ตั้งแต่กก.ร่วม3 ฝ่าย
ระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด
- ทบทวนมติกรม.และกฎหมายป่าไม้ 5 ฉบับ
- เร่งรัดประกาศใช้พรบ.ป่าชุมชนฉบับประชาชน
- หามาตรการรองรับกรณีชาวบ้านไม่มีที่ทำกิน/ที่อยู่อาศัย

ผลและความคืบหน้า (กรณีศตจ.ปชช.มส.)

- ความคืบหน้า

- แต่งตั้งคณะทำงานศตจ.ปชช.มส.จังหวัด และศตจ.อำเภอดูแล

แก้ไขปัญหาคนจนจกดทะเบียน

- กรณีแก้ไขปัญหาที่ดิน ผู้ว่าฯมีดำริให้ทุกอำเภอเริ่มขยายผล

ดำเนินการโดยจะใช้งบ CEO ปี 2550

- รูปแบบการจัดการเชิงพื้นที่ กรณี“ประชาคมตำบลแม่ยวม” ผู้นำชุมชน อบต.และหน่วยป่าไม้ ร่วมสำรวจวัดพื้นที่/จัดทำประชาคม.....
รอกการพิสูจน์สิทธิ และผลักดันเป็น”ข้อบัญญัติตำบล”

A photograph of three people, likely from a rural or indigenous community, working in a field. They are surrounded by numerous vertical wooden stakes or poles. The person on the left is wearing a white shirt and a patterned headscarf, holding a long wooden pole. The person in the middle is wearing a purple shirt and a patterned headscarf, also holding a pole. The person on the right is wearing a green shirt and a blue headscarf, and is looking down at the ground. The ground is dark and appears to be soil or mud. The background shows more wooden poles and some green plants.

การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการจัดการที่ดินในเขตป่าของชุมชน

- วัตถุประสงค์

- พัฒนาระบบการจัดการเน้นการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยนำ “มาตรการของราชการ” “ข้อปฏิบัติที่ชุมชนยอมรับ” และ “ข้อมูลทางวิชาการที่เป็นกลาง” มาพิจารณาร่วมกัน
- สร้าง “มาตรการของชุมชน” คู่มือให้มีการขยายพื้นที่ถือครอง และป้องกันมิให้เปลี่ยนการถือครองไปให้แก่บุคคลอื่นที่จะนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ผิดไปจากเป้าหมายเดิม
- และสร้างระบบให้ชุมชน ดูแลป่าและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

พื้นที่นำร่องแก้ปัญหาที่ดิน

- อำเภอปาย 3 บ้าน : แม่ปิง (กะเหรี่ยง) เขตอุทยานฯ
โป่งน้ำร้อน(คนเมือง) เขตอุทยานฯ
ปางเปก(ลีซอ) เขตรักษาพันธุ์ฯ
- อำเภอปางมะผ้า 3 บ้าน : แม่ละนา (ไทใหญ่) เขตอุทยานฯ/เขตรักษาพันธุ์ฯ
บ่อไคร้(มูเซอ) เขตรักษาพันธุ์ฯ
ห้วยน้ำโป่ง(ลีวะ) เขตสันป้านแดน/เขตรักษาพันธุ์ฯ
- อำเภอเมือง 3 บ้าน : หนองขาวเหนือ-กลาง,ห้วยกุ่ม,ห้วยอี(กะเหรี่ยง)
เขตป่าสงวนฯ,เขตอุทยานฯ
- อำเภอขุนยวม 3 บ้าน : แม่สุรินทร์(ไทใหญ่) เขตอุทยานฯ
แม่ละกะ(กะเหรี่ยง) เขตป่าสงวนฯ
ปางตอง(ม้ง,กะเหรี่ยง) เขตอุทยานฯ

แนวทางการดำเนินงาน

- ประสาน/เตรียมความพร้อมชุมชน/หน่วยงานจังหวัด/อำเภอ
- อบรบชาวบ้านใช้เครื่องมือGPS สำรวจวัดพื้นที่
- ชุมชน/ทีมสำรวจ/จนท.ร่วมสำรวจวัด ส่งข้อมูลจัดทำแผนที่
- เวทีชุมชนปรับแก้ไขแผนที่
- สำรวจข้อมูลชุมชน(รายครัวเรือน/คนงาน) / "ทุนเดิม" การจัดการ
- สร้างมาตรการชุมชนดูแลจัดการดินน้ำป่า(ชุมชน/อบต./ป่าไม้/อำเภอ)
- เวทีภาคีความร่วมมือชุมชน ราชการ วิชาการหามาตรการร่วมกัน
บน "ฐานข้อมูล" และ "ข้อเท็จจริง"

19 6:01PM

ผลการดำเนินงาน

- สำรวจข้อมูล/ทำแผนที่ 9 บ้าน (ตัด 3 บ้าน)
- จัดทำประชาคม 5 หมู่บ้าน (ชุมชน อบต. จนท.ป่าไม้ และอำเภอ)
- นำผล "ข้อมูลชุมชน/ข้อเท็จจริง/ข้อเสนอชุมชน"สู่การประชุมภาคีความร่วมมือระดับจังหวัด และคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อวางแผนทางมาตรการข้อเสนอการจัดการที่ดินในเขตป่า 2 ครั้ง (13 กย.และ 23 ธค.2548)

แนวทางมาตรการข้อเสนอการจัดการที่ดินในเขตป่า

1.แนวทางจัดการ (มติ/ความเห็นร่วมจากที่ประชุม)

- ให้รัฐรับรองสิทธิ (ชุมชน/บุคคล) หรือออกเอกสารสิทธิในที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยในเขตป่า (เพื่อความมั่นใจ/ความมั่นคง/ยั่งยืน)
- ให้“ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าได้” โดยมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูและมีอาชีพมั่นคง
- ผู้รับผิดชอบนโยบายและกฎหมายจัดการที่ดินและป่าไม้ ต้องช่วย “ปลดล็อก” เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ดำเนินงานไปได้

มาตรการข้อเสนอการจัดการที่ดินในเขตป่า

2.การสร้างความชัดเจนของพื้นที่

- สร้างกลไกการบริหารจัดการ และติดตามผลเฝ้าระวังร่วมกัน
(คณะทำงานระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล)
- ร่วมกันสำรวจวัดกำหนดพื้นที่ หรือกันเขต จำแนกพื้นที่ (พท.เด็ดขาด/ผ่อนปรน), กลุ่มเป้าหมาย /ปัญหา/ ความต้องการชัดเจน
- ใช้ฐานข้อมูล/ข้อเท็จจริง /วิถีชุมชน/ วิชาการ เพื่อพิสูจน์สิทธิ
- กำหนดกฎระเบียบกติกา /มาตรการแนวทางการใช้ดูแลรักษาที่ดิน/ป่าไม้ร่วมกัน (หลักการวิถีชุมชน/หลักวนศาสตร์)

มาตรการข้อเสนอการจัดการที่ดินในเขตป่า

3. การสร้างความยั่งยืน 3 ด้านเพื่อแก้ง (ที่ดินไม่เปลี่ยนมือ/ป่าไม่ถูกทำลาย)

- ความยั่งยืนในการถือครอง (ลักษณะรูปแบบประเภทการให้สิทธิ)
(เอกสารสิทธิ แต่ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ในเขตป่า/ไม่ให้ขาย/ตรวจสอบติดตาม)
- ความยั่งยืนในการดำรงชีพ (หาแนวทางวิธีการแก้ง)
(สาธารณูปโภคพื้นฐาน/อาชีพ/ตลาดสร้าง"ทุน"/ ใช้แนวแก้งศตจ.ปชช.)
- ความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม (ทรัพยากรธรรมชาติ)
(ปลูกต้นไม้อนุรักษ์ฟื้นฟู/ผสมผสานวิถีชุมชนกับหลักวิชาการ)

สิ่งที่ต้องพิจารณา: ภาคร่วมรับผิดชอบ และวางแผนการทำงานร่วมกันโดยอาศัย
ข้อมูล/ข้อเท็จจริงจากการสำรวจ

แนวการดำเนินงานช่วงต่อไป

- สรุปผลการวิจัย/พัฒนาระบบจัดการที่ดิน(นำร่อง)
- ถอดบทเรียนประชาคมแม่ยม(1 ตำบล/13บ้าน)
- ประมวลแนวทางมาตรการข้อเสนอร่วมภาคีจังหวัดที่ผ่านมา
- โครงการบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่ดินระดับอำเภอ(ศตจ.ปชช./พอช.)

นำเสนอ/หารือ.....ภาคีร่วมมีระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล

- ตั้งคณะทำงาน(ภาคี)จังหวัด/อำเภอ/ตำบล
- บริหารจัดการเชิงพื้นที่/ติดตามผลร่วมกัน

(นำร่องอำเภอละ 1 ตำบล)

- ขยายผลปี 2550 / งบCEO

ก้าวต่อไปของการดำเนินงานจัดการปัญหาที่ดิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โครงการบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่ดินระดับอำเภอ

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านที่ดิน
ศูนย์ประสานสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน
ภาคประชาชน(ศตจ.ปชช.)
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ดินโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหา เกิดที่ผสมในการแก้ไขปัญหาที่ดินระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชน อปท.และหน่วยงานรัฐระดับอำเภอ
- เพื่อแก้ไขปัญหาคนจนและผู้เดือดร้อนเรื่องที่ดินที่จดทะเบียน

55,000 ครัวเรือน

- ☐ เพื่อพัฒนาทักษะของเครือข่ายองค์กรชุมชนและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ในการจัดทำข้อมูลที่ดิน การใช้ข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหา และเกิดข้อมูลที่ดินในระดับพื้นที่ที่ชัดเจนร่วมกันทุกฝ่ายสามารถใช้ประโยชน์ได้

เป้าหมายโครงการ

- เกิดทีมผสมในการแก้ไขปัญหาที่ดินร่วมระหว่างเครือข่ายชุมชน อบท. หน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ 200 อำเภอ
- เกิดการแก้ปัญหาคอนจนผู้เดือดร้อนเรื่องที่ดินที่จดทะเบียน 55.000 ครัวเรือน
- เกิดระบบข้อมูลที่ระดับท้องถิ่นทั้งในด้านข้อมูลเกี่ยวกับที่ดิน แผนที่ ข้อมูลผู้เดือดร้อน และข้อมูลผู้ที่ได้รับการแก้ปัญหาแล้วที่ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ขั้นตอนการทำงานระดับอำเภอ

- จัดกลไกการทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ และคณะทำงานร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนแก้ปัญหาที่ดิน
- สำรวจข้อมูลครัวเรือนผู้เดือดร้อนเรื่องที่ดิน กลั่นกรองผู้ที่ลงทะเบียน
- สำรวจข้อมูลที่ดินรัฐแปลงว่างที่ดินรัฐที่มีการครอบครองแต่สิทธิไม่ถูกต้อง ที่ดินว่างที่เอกชนครอบครอง
- จัดกลุ่มองค์กรผู้เดือดร้อนให้เป็นหลักในการดำเนินการ

- จัดทำข้อมูลรายละเอียดต่างๆเช่น ประวัติ หมู่บ้าน แผนที่การใช้ที่ดิน เอกสารหลักฐานต่างๆ รังวัดขอบเขต
- วางแผน นำเสนอแนวทางแก้ปัญหา ได้แก่ การจัดสรรแบ่งแปลง การจัดสิทธิ การพัฒนาด้านต่างๆควบคู่กันไป
- เสนอแนวทางแก้ปัญหาต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ ถ้าหากไม่สามารถหาข้อยุติได้ให้เสนอต่อคณะอนุกรรมการส่วนกลาง